

TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND

KÜLLI KUUSK

EESTI PIIBLI *ÕNNIS*-TULETISTE SUHE
LÄHTETERMINITEGA (*BARAK, EULOGEIA*)

MAGISTRITÖÖ

Juhendajad PhD Kristiina Ross,
PhD Siret Rutiku

TARTU 2004

Sissejuhatus	3
1. Piiblitekst kui tõlge ning selle osa kultuuriloos	6
1.1 Piiblitõlkimise kultuuriline taust	6
1.2 Ekvivalents	9
1.3 Dünaamiline ekvivalents	10
1.4 Formaalne ekvivalents	11
1.5 Piiblitõlgete klassifikatsioon	12
2. Terminitõlkest	14
2.1 Piibel kui erialatekst	14
2.2 Termin	14
2.3 Terminitõlkimine versus ilukirjanduslik tõlkimine	15
2.4 Sõna ja mõiste vahekord	17
3. Piibli originaalkeelte terminitest	20
3.1 <i>Õnnis</i> -tuletiste lähteterminid	20
3.2 Heebrea <i>barak</i> -tüve teoloogiline taust	20
3.3 Heebrea <i>barak</i> -tüve tähendustest	23
3.4 Kreeka <i>eulog(e)</i> -tüveliste sõnade tähendusest	25
4. Lähteterminite tõlkimisest Vulgatas ja Martin Lutheri Piiblis	29
4.1 Lähteterminite tõlkimine ladinakeelses Vulgatas	29
4.2 Lähteterminite tõlkimine Martin Lutheri saksakeelses Piiblis	30
5. <i>Õnnis</i> -tuletised eesti piiblitõlkes	31
5.1 <i>Õnnis</i> -tuletiste etümoloogia	31
5.2 <i>Õnnis</i> -tuletiste tähendus	34
5.3 <i>Õnnis</i> -tuletiste statistika erinevates eesti tõlgetes	37
5.4 Eesti <i>õnnis</i> -tuletised ladina ja saksa traditsiooni taustal	39
5.5 <i>Õnnis</i> -tuletised kreeka terminite vastena erinevates eesti tõlgetes	47
5.6 <i>Õnnis</i> stegija	54
Kokkuvõte	57
Zusammenfassung	59
Kasutatud piiblitõlked	60
Bibliograafia	61
Lisad	66

Sissejuhatus

Antud töö eesmärgiks on kirjeldada ühe eesti terminipesa ajalugu ja tagamaid. Vaatluse alla on võetud eesti piiblitõlkes esinevad *õnnis*-tuletised¹. Võrreldes lähtetüvedega (kreeka *eulogeia*, heebrea *barak*) vastab eesti terminipesa ainult osale Piibli originaalkeeles vastava tüvega kaetud kasutusvõimalustest.

Eri tüvede kasutamine heebrea- ja kreekakeelse teksti tõlkimisel on seotud õnnistamise kui tegevuse, õnnistaja kui tegija ja õnnistatava kui kasusaaja positsioonidega üksteise suhtes. Iisraeli Jumal, kellest lähtub religioosse traditsiooni kohaselt üleloomulik vägi, ei saa eesti tõlketraditsiooni järgi olla õnnistatav ehk kasusaaja, vaid ainult õnnistaja ehk tegija. Sellest lähtuvalt on need kohad, kus Jumal Piibli originaalkeeles on õnnistamise objektiks, tõlgitud erinevate tüvedega, mis väljendavad Jumalale kiituse ja tänu andmist.

Lisaks sellele on Uues Testamendis *õnnis*-tuletistega tõlgitud kreeka keele erinevaid tüvesid (*eulogeia*, *makarios*, *sozo*).

Õnnis-tuletiste tõlkeproblemaatika on Eesti vaimuliku keele kujunemisloos oluline sellepärast, et õnnistus ja õnnistuse edasiandmine on Piibli üks kesksemaid teemasid.

Vaatluse all on 3 tähtsamat eestikeelset Piiblit – 1739. a, 1968. a, 1997. a ilmunud tõlked. Töös vaadeldakse

- a) kuidas õnnistamisega seotud terminikasutus on muutunud;
- b) kas ja kuidas eesti terminikasutus vastab originaali, ladinakeelse Vulgata ja Martin Lutheri saksakeelse tõlke terminikasutusele.

Andmete analüüsimisel on kasutatud heebrea- ja kreekakeelsete konkordantside abi (BLB, Strong's Exhaustive Concordance of the Bible By James Strong; Vine's Expository Dictionary of New Testament Words). Töö käigus märgiti eraldi tabelitesse kõik kirjakohtad, kus esineb Piibli originaalkeeltes heebrea tüvi *barak* ning kreeka tüvi *eulog(e)*. Eestikeelsete CD-Piiblite (1968, 1999) abil märgiti välja kõik kirjakohtad, kus esineb eesti *õnnis*-

¹ Antud töös tähistab väljend *õnnis*-tuletis tinglikult sõna *õnnis* ja kõiki sellest tuletatud noomeneid ja verbe, mis esinevad 1739., 1968. ja 1997. aasta eestikeelsetes piiblitõlgetes.

tuletis ning vaadeldi nende vastavust Piibli originaalkeele tüvedega. Saadud andmeid võrreldi saksakeelse Lutheri tõlke ja ladinakeelse Vulgataga.

Käesoleva töö eesmärgiks on kajastada Eesti vaimuliku keele kujunemise üht aspekti ning keskenduda konkreetsemalt ühele detailile eesti kultuuriloos – *õnnis*-tuletistele.

Tähtsat rolli mängivad *õnnis*-tuletiste kirjeldamisel ning analüüsimisel kaks erinevat lähenemist Piibli tõlkimisele: piiblitõlge kui ilukirjanduslik tõlge ning Piibel kui erialatekst.

Uurimus koosneb viiest peatükist. Esimeses peatükis tutvustakse 20. sajandi ühe tähtsaima piiblitõlke teoreetiku E. A. Nida ekvivalentsiprintsiibi käsitlust, millest lähtutakse ka käesolevas töös ning vaadeldakse spetsiifiliselt piiblitekstiga seonduvaid probleeme. Lähemalt peatutakse dünaamilise ja formaalse ekvivalentsi printsiibil.

Teises peatükis tuuakse välja termini tõlkimise tähtsamad aspektid ning võrreldakse neid ilukirjanduslikule tõlkele iseloomulike nüanssidega. Olulise punktina tuleb esile tuua sõna ja mõiste vahekorra küsimus. Käesolevas töös lähtutakse tähenduse–märgi–tähistatava suhteid kujutavast kolmnurgast ning keskendutakse sõnatasandile.

Kolmandas peatükis tutvustatakse Piibli originaalkeelte termineid. Kirjeldatakse heebrea ja kreeka lähteterminid teoloogilisest vaatepunktist.

Neljandas peatükis tutvustatakse lühidalt ladinakeelse Vulgata ja Martin Lutheri saksakeelse Piibli terminitõlke printsiipe.

Viiendas peatükis keskendutakse eesti piiblitõlgetele ning selgitatakse lähemalt, milles seisneb *õnnis*-tuletiste tõlkimise problemaatika ning antakse ülevaade *õnnis*-tuletiste etümoloogiast ning tähendustest eesti keeles. Samuti esitatakse statistiline ülevaade *õnnis*-tuletistest põhiliselt kolme eestikeelse piiblitõlke alusel.

Tahan öelda oma suurimad tänusõnad Kristiina Rossile, teades, et tegelikult sõnadest jääb küll väheks, väljendamaks kõike seda, mida ta oma mõtete ja toetuse ning heade soovidega mulle on edasi andnud.

Suur tänu ka Siret Rutikule asjalike nõuannete, julgustamise ja toetuse eest. Minu südamlük tänu kuulub ka Margit Langemetsale. Samuti tänan Urmas Sutropit, kes ikka pidevalt antud töö valmimise käigus muret tundis selle pärast, et kas ma olen juba õndsaks saanud.

1. Piiblitekst kui tõlge ning selle osa kultuuriloos

1.1 Piiblitõlkimise kultuuriline taust

Küsimus, millal eestlased tegelikult ristiusku pöördusid, on põhjustanud palju vaidlusi. Võrguentsüklopeedia *Estonica* näiteks väidab: "Eitamata ristiusu sajanditepikkust mõju Eesti põlisrahva maailmapildile, võib ometi väita, et alles vennastekoguduse liikumisest äratatutena võttis suur osa eestlastest sügava spontaansuse ja vaimustusega omaks kristluse põhitõed. /--/ Vennastekoguduse liikumine oli oluline ka eesti rahvuse ja kultuuri kujunemisel tänapäevases mõistes — koos vennastekogudusega levis põlisrahva seas kirjaoskus ning samuti mitmed mujal Euroopas levinud kultuurinähtused (pasuna- ja laulukoorid jne)" (*Estonica*).

K. Kaups on koguni märkinud, et enne baptistiliikumist ei olnud Eestimaal ühtset usuliikumist (Kaups 1934: 11).

Keele ja kultuuri koha pealt on aga oluline see, millal toimusid üldse esimesed kontaktid ristiusuga, millised need varased kontaktid olid ning kuidas need mõjutasid vaimuliku keele kujunemist.

Kristliku kultuuri sõnavara kujunemise kohta pole põhjalikke uurimusi eesti keeles väga palju ilmunud. Oskar Loorits on kirjutanud eestlaste, lätlaste ja liivlaste kristliku terminoloogia kujunemisest (vt Loorits 1962). Tema väitel on eesti, läti ja liivi kultuuriloos toimunud murranguline pööre seotud läänemereäärsete provintside esimese ristiusustamisperioodiga, mis langeb valge- ja suurvene misjonitegevuse ajajärku nn paari aastasaja pikkusesse varjaagide ajastusse umbes 1000–1200 m.a (Loorits 1962: 202). Samuti väidab Oskar Loorits, et varjaagide ajastu ortodoksi misjonärid olid esimesed andekad keeleuundajad ja neologistid eestlaste, lätlaste ja liivlaste maal (1962: 218).

Enn Tarvel vastandab oma seisukohad Looritsa väidetele. Tema arvates olid Baltikumi rahvastel küll teise aastatuhande alguses kontaktid ortodoksse kirikuga olemas, kuid üldist ortodoksse kiriku misjonitööd Eestis ei toimunud. Tõeline misjonitegevus algas Liivimaal saksa katoliku misjoniga 12. sajandil.

(Tarvel 1997: 65) Selle misjoni rahumeelseteks esindajateks peetakse piiskoppe Fulcot ja Meinhardi ning mõõgamisjoni kandjaks nimetatakse piiskop Albertit.

Vene ja saksa misjonitegevuse kõrval tuleb kindlasti ka ära märkida Rootsi mõju. "Kui eestlaste suhted rootslastega viikingiajal piirdusid enamasti sõjaliste ja kaubanduslike kokkupuudetega, siis keskaegsed kontaktid olid juba tunduvalt mitmetahulisemad. Kõigepealt peab märkima püsiva rootsi asustuse tekkimist Eesti lääne- ja põhjarannikul ning saartel. /--/ Juba 12. sajandi keskel, s.o. enne saksa ristirüütlite tulekut Baltimaale, organiseerisid Rootsi piiskopid misjonitegevust Läänemere idakalda paganate hulgas" (Raag 1988: 658–659).

Arthur Võõbus, kes pooldab Looritsa väiteid ning tunnustab kreeka katoliku e õigeusu kiriku misjonäride tähtsat osa eesti kultuuriloos, ütleb järgmist: "Nagu ajaloolised andmed selgesti näitavad, oli muinaseestlastel mitte ainult lähemaid kokkupuuteid kristlusega ja seda isegi mitmest suunast, vaid ka kristlik misjonitöö rahulikul teel oli leidnud tee meie esivanemate juurde. Meie esivanemate tõsise ja eetilise maailmavaate tõttu ei saa uskuda, et nad oleksid sulgenud oma südamed ristiusu kuulutuse sügavustele. Kõige tagasihoidlikumagi hinnangu juures peab arvestama, et juba ammu enne taanlaste ja sakslaste sissetungi oli meie esivanemate hulgas kristlikke juhte, perekondi, sugukondi ja kohati isegi ühiskondi vähemal või suuremal määral" (Võõbus 1969: 17).

Üldiselt arvatakse, et ristiusu kohta omasid eestlased teadmisi kaubandussidemete kaudu juba enne vallutus- ja sõjaretki. Toomas Pauli sõnul võis eestlaste maailmapilt 13. sajandi alguseks sisaldada ristiusu elemente, mille omaksvõtmine ei valmistanud põhimõttelisi tõrkeid (Paul 1999: 39).

Enne Lutheri saksakeelse tõlke ilmumist eksisteeris kaks autoriteetset piiblitõlget – kreekakeelne Septuaginta ning ladinakeelne Vulgata. Esimeste sajandite jooksul oli kristlaste Vanast ja Uuest Testamendist koosnev pühakiri kreekakeelne. Lääne-Rooma riigis ja Õhtumaa kirikus astus kreeka keele asemele IV–V sajandil ladina keel. (Paul 1999: 88) Piibel, mis jõudis 13. sajandil Eestimaale, oli ladina keeles (Paul 1999: 94). Käesolevas töös on eestikeelseid

tõlkeid võrreldud ladinakeelse Vulgata ja Lutheri saksakeelse tõlkega, kuna need on meie traditsiooni enim mõjutanud.

Piibli tõlkimine on eriline ettevõtmine. Piiblit ennast võib võtta kui ilukirjandusteost ja teiselt poolt suhtuda sellesse kui erialatekstide kogumisse. Piibel on unikaalne ka selle poolest, et olles ise originaallooming, mida on tõlgitud üle 300 keelde, sisaldab ta ka tõlketekste. Uues Testamendis tsiteeritud Vana Testamendi kirjakohtad on juba tõlked heebrea keelest kreeka keelde. Heebreakeelse Vana Testamendi kreekakeelne tõlge Septuaginta, mis pärineb 2. sajandist e.Kr, oli esimene piiblitõlge. Nimetatud teos mõjutas väga palju tõlkeprintsipe ja kaanoni teket. Piibel on kristliku kultuuri keskpunkt ning selle ilmumine emakeeles on kõigi rahvuskeelte arengut väga tugevalt mõjutanud.

Piiblitõlkimise üheks põhiliseks vaidlusteemaks on olnud küsimus, kui vabalt võib tõlkija algtekstiga ümber käia ja seda tõlgitseda ning kui sõnasõnaline peab piiblitõlke tekst olema.

Vana Testamendi puhul on tegu sellise keelevariandi tõlkimisega, mis enam ei ole aktiivses kasutuses. Uue Testamendi tõlkimise puhul tuleb meele pidada, et üks osa kirjapandust on juba tõlge – kreekakeelsed Vana Testamendi kirjakohtade tsitaadid.

Piibel on tõlkekirjandus, ilukirjanduslik teos ja kristliku terminoloogia alustekst samaaegselt.

20. sajandi olulisimaid piiblitõlke teoreetikuid E. A. Nida on öelnud: "Kõike, mida saab öelda ühes keeles, saab öelda ka teises, kui just vorm ei ole põhiline sõnumi element" (Nida 1969: 4). Antud töös tuginetakse peamiselt E. A. Nida piiblitõlkimise põhimõtetele. Tema 1960-ndatel avaldatud seisukohad on piiblitõlkijate seas tänini aktuaalsed ning arvestatavad. E. A. Nida põhimõtteid on edasi arendatud, kuid selget uut teooriat pole asemele pakutud (Wilt 2003: 1–25).

1.2 Ekvivalents

Ekvivalentsi mõiste on tõlkearusaamade käsitlemisel üks olulisimaid. Ekvivalents on mitme teooria lähtepunktiks ning sellele on erinevad tõlketeoreetikud lähenenud isemoodi.

Ekvivalentsil põhinevate tõlketeooriate pooldajad on tavaliselt seda defineerinud kui lähteteksti ja sihtteksti vahelist suhet, mis üldse lubab sihtteksti arvesse võtta kui lähteteksti tõlget (Kenny 1998: 77).

Ekvivalentsile on tõlketeoorias lähenetud erinevatest vaatepunktidest. "Routledge encyclopedia of translation studies" toob välja järgmise ekvivalentsi tüpoloogia:

- ◆ referentsiaalseks ehk nimetuste ekvivalentsiks nimetatakse juhtumit, kui lähtekeele ja sihtkeele sõnad viitavad samale nähtusele reaalses maailmas;
- ◆ konnotatiivseks ekvivalentsiks nimetatakse juhtumit, kui lähtekeele ja sihtkeele sõnad tekitavad sama või sarnase assotsiatsiooni kahe keele emakeeleoskajate meeltes;
- ◆ teksti normatiivseks ekvivalentsiks nimetatakse juhtumit, kui lähtekeele ja sihtkeele sõnu kasutatakse vastavate keelte samas või sarnases kontekstis;
- ◆ pragmaatiliseks/dünaamiliseks ekvivalentsiks nimetatakse juhtumit, kui lähtekeele ja sihtkeele sõnadel on sama mõju vastavas keeles lugejatele;
- ◆ formaalseks ekvivalentsiks nimetatakse juhtumit, kui lähtekeele ja sihtkeele sõnadel on sarnane ortograafiline või fonoloogiline joon;
- ◆ funktsionaalseks ekvivalentsiks nimetatakse juhtumit, kui tõlkijad peavad ise otsustama, milliseid tahke pidada kõige tähtsamateks esmasel tõlkimisel. Ekvivalentsust on tüpologiseeritud ka terminite tõlkimise põhimõtetest lähtuvalt. Terminite tõlkimise puhul kategoriseeritakse ekvivalentsust järgmiselt:
 - ◆ üks-ühele ekvivalents esineb juhul, kui ühele lähtekeele väljendile vastab üks sihtkeele väljend;

♦ üks-mitmele ekvivalents esineb juhul, kui mitmele sihtkeele väljendile vastab üks lähtekeele väljend;

♦ üks-osale ekvivalents esineb juhul, kui sihtkeeles esineb väljend, mis katab osaliselt seda mõistet, mida väljendab üks lähtekeele väljend.

♦ Kui sihtkeeles ei esine vastet lähtekeele väljendile, siis nimetatakse seda juhtumit nullekvivalentsiks. (Kenny 1998: 77–78)

Kogu tõlkimine, toimugu see siis võõrkeeleklassis või olgu selleks Piibli kirjakoht, peaks püüdma leida lähtekeelsele sõnumile sihtkeeles lähimat loomulikku ekvivalenti (Nida 1986: 10).

Hea tõlge peaks lisaks sõnumi sisu täpsele edastamisele suutma tuua lugejani, niipalju kui võimalik, vastavust originaalvormile.

1.3 Dünaamiline ekvivalents

Eugene Nida dünaamilise ekvivalentsi mõiste ümber ehitatud teoorias püütakse luua dünaamilist suhet lähtekeelse teksti ja sihtkeelse teksti või lähteteksti ja tõlke vahele. E. A. Nida ja hiljem teooria arendamisega liitunud Charles Taberi sõnul on lähteteksti ja tõlke vaheline suhe dünaamiline siis, kui tõlge vahendab lähtekeelse teksti tähenduse sihtkeelde niimoodi, et lugeja reaktsioon sellele on oluliselt sama kui algupärastel lugejatel (Kuningas-Autio 1998: 9).

E. A. Nida ja Ch. Taberi sõnul tuleb dünaamilist ekvivalentsi defineerides arvesse võtta seda, mil määral sõnumi vastuvõtjad sihtkeeles sellele reageerivad ja kas seda tehakse sisuliselt samal tasemel kui vastuvõtjad lähtekeeles. See reageering ei saa olla kunagi identne, kuna kultuurilised ja ajaloolised olud on liiga erinevad, kuid reageeringutes peaks esinema ekvivalentsus suurel määral. Muidu on tõlge oma eesmärgi saavutamises läbi kukkunud. (Nida, Taber 1969: 24)

Dünaamilise ekvivalentsi põhimõtted on sõnastanud E. A. Nida, kuid antud töö seisukohast on oluline sissejuhatavalt märkida, et sarnaste vaadetega oli ka Martin Luther, kes tõlkis Piibli saksa keelde. "Kirjas tõlkimisest ja pühakute

eestpalvest" on ta öelnud: "Olen tõlkides selle poole püüelnud, et minu saksa keel oleks puhas ja selge. /--/ Sest mitte ladina keele tähtedelt ei tule küsida, kuidas saksa keelt peab rääkima, /--/, vaid seda tuleb küsida emalt kodus, lastelt tänaval, lihtrahvalt turuplatsil, ja just neile suhu vaadata, kuidas nemad räägivad, ja selle järgi tõlkida; siis saavad nad sellest aru ja taipavad, et nendega räägitakse saksa keelt. /--/ Teisalt pole ma kirjatähtedega siiski liiga vabalt ümber käinud, vaid ma olen koos oma abilistega väga hoolikalt jälginud, et kus vähegi sobib, seal kirjatähtedest kinni hoida, ning ma pole neist nii kergesti eemale läinud" (Luther 2000: 87, 88, 91).

Samamoodi Hieronymus, enne Lutherit, lähtus põhimõttest, et tõlkida tuleks mõtteid ja mitte sõnu. Ta ei teinud vahet ilmalike teoste ja pühakirja tõlkimise vahel: "Sest me peame järgima sama reeglit ka tõlkimisel: kui see ei kahjusta mõtet, peab silmas pidama selle keele kõla ja omadusi, millesse me tõlgime" (Paul 1999: 90).

Dünaamilise ekvivalentsi põhimõtet võiks üldistavalt iseloomustada kui püüet võimalikult loomulikult ja ladiusalt esitada sihtkeeles lähtekeele sõnumit. Seda iseloomustab E. A. Nida väide: "Dünaamilise ekvivalentsi põhimõttest lähtuv tõlge on oma eesmärgiks võtnud väljenduse täieliku loomulikkuse ning püüab seostada sihtkeeles lugejat nende käitumismallidega, mis kehtivad lugeja enda kultuuri kontekstis; eesmärgiks ei ole aru saada lähtekeele kontekstis esinevatest kultuurilistest mudelitest, et sõnumit mõista" (Nida 2004: 156).

1.4 Formaalne ekvivalents

Tõlketeoreetikud on lisaks terminile *dünaamiline ekvivalents* kasutusele võtnud termini *formaalne ekvivalents*. Need märgivad spektri kaht äärt. Eelmistes alapeatükkides jutuks olnud dünaamilise ekvivalentsi põhimõttele lisaks mainitud formaalse vastavuse printsiipi defineeritakse kui "tõlke omadust, mille puhul lähteteksti vormi tunnusjooned on mehaaniliselt reprodutseeritud sihtkeelde" (Gabel, Wheeler, York 1996: 285). Selline printsiip on siis eelkõige lähtekeele suunitlusega.

Nida sõnul on formaalne ekvivalents keskendunud nii sõnumi vormile kui ka sisule. Sellist ekvivalentsi taotlevas tõlkes on põhirõhk sellel, et taotletakse vastavust kahe teksti poeetika vahel, et lause oleks vastavuses lausega ning mõiste mõistega. Formaalse lähenemise tähelepanu keskmes on see, et sihtkeele sõnum peaks võimalikult täpselt edasi andma lähtekeele teksti erinevaid elemente. Sellistest printsiipidest lähtuvat tõlget nimetatakse mõnikord seletavaks tõlkeks (gloss translation). Sellise tõlke eesmärgiks on võimaldada lugejal ennast identifitseerida lähtekeele kontekstis esineva isikuga, nii et tal oleks võimalik aru saada kommetest, mõtteviisist ja väljendusest. (Nida 2004: 156)

Formaalset ekvivalentsi järgiv tõlge püüab olla sõnakasutuses ja -valikus järjekindel ning eesmärgiks on olla terminoloogiliselt täpne – teatud terminid lähtekeelses tekstis tõlgitakse alati vastava sihtkeelse terminiga (Nida 2004: 161).

Vaadeldes Piiblit kui erialateksti, oleks formaalse vastavuse printsiip tõlkimisel väga oluline põhimõte, kuna taotletakse lähte- ja sihtkeele teksti terminite ühildumist.

1.5 Piiblitõlgete klassifikatsioon

E.A. Nida klassifikatsiooni järgi jaotuvad piiblitõlked järgmiselt:

1. Interlineaarne tõlge – paralleelselt on esitatud heebrea-, aramea- ja kreekakeelsed piiblisalmid, kus originaalteksti iga sõna all on kirjas täpsed tähendused nt inglise keeles ning kus iga originaalkeele sõna võib veel olla ühendatud teatud konkordantsi süsteemiga.

2. Sõnasõnaline tõlge – peab kinni originaalteksti vormist ja stiilist nii palju kui võimalik.

3. Tõlge, mis on originaalteksti lähim loomulik ekvivalent – sõnasõnalise ja argikeelse tõlke vahepealne tõlkevariant.

4. Kohandatud tõlge – tekst kohandatakse teisele žanrile, nt muusikale, filmile või lihtsustatakse vastavalt tõlkelaadile – lisatakse, ühtlustatakse, kustutatakse osa teksti, lisatakse seletusi, parandusi, ilustatakse sisu.

5. Kultuuriline uustõlgendus – kultuuriline tegevuspaik viiakse üle ühest keelekultuurist teise. Nt Clarence Jordani "Cottonpatch Version" on tüüpiline Uue Testamendi kultuuriline uustõlgendus. Pontius Pilaatust on antud uustõlkes kujutatud Georgia osariigi kubernerina, Annast ja Kaifast lõunaosariikide baptisti ülemkogu asepresidentidena. Jeesus sündis Gainesville'is ning lintšiti Atlanta mafiooso poolt. (Nida 1986: 40, 41)

Tõlke kasutuseesmärk määrab samuti suurel määral ära selle, kuidas tõlgitakse. Mitmed lugejad pooldavad üldkeelset, teised traditsionaalsemat tõlget ning need, kes soovivad sügavuti uurida Piibli tekste, kommentaaride ja lisadega tõlget.

E. A. Nida sõnul on ääremärkuste, lisade ja seletustega sõnasõnalise piiblitõlke eesmärgiks peegeldada nii suurel määral lähtekeele lingvistilist ja kultuurilist vormi kui võimalik. Teisalt tundub enamus inimesi eelistavat eelnevalt nimetatud asemel sellist tõlget, mis ei ürita lähteteksti kultuurilist keskkonda nii täpselt edasi anda, vaid sarnaneks lingvistiliste ja kultuuriliste asjaolude poolest keskkonnaga, kus nad elavad. Lugejad tahaksid suuta tõlgendada sõnumi tähtsust nende endi elu kontekstis, mõtlemata sealjuures algupärasele tegevuspaigale, kus toimus esmane suhtlussituatsioon. (Nida 1960: 191, 192)

Piiblitõlgete paigutamisel erinevatesse tüüpidesse vaadeldakse ühe olulise tunnusjoonena tõlgete sõnasõnalisust ja vabadust, mis viitab vastavalt formaalsele ja dünaamilisele ekvivalentsile.

2. Terminitõlkest

2.1 Piibel kui erialatekst

Piiblit kui teksti võib käsitleda mitmeti: kui ajaloolist, ilukirjanduslikku või püha teksti. Peamine, tähtsaim suund on vaadelda Piiblit siiski kui usulist teksti ning teoloogia uurimise objektina kui erialast teksti. Siin on terminitel tähtis koht.

Käesolevas töös käsitletavaid *õnnis*-tuletisi saab nimetada terminiteks, kuna nad kuuluvad konkreetse valdkonna sõnavarasse ning teoloogias on püütud mõistet ÕNNISTAMA täpselt määratleda.

Selleks, et võimalikult täpselt oleks edasi antud lähtetekstis peituv sõnum, peavad erialases tõlketekstis terminid olema ideaaljuhul üksüheses vastavuses lähteteksti terminitega. Piiblitõlkimise sajanditepikkuse traditsiooni juures on olnud terminitõlke jaoks nii olulisest printsibist nagu üksühene vastavus väga raske kinni pidada.

Käesoleva töö seisukohalt tuleb vaadelda termini eripära puudutavaid nüansse, kuna *õnnis* on vaadeldav kui termin.

2.2 Termin

Sõnu ja termineid on eristatud selle poolest, et terminitel on spetsiaalne osutus teatud distsipliini piires, sõnadel seevastu on üldisem osutus eri valdkondades.

Terminil on mitmeid definitsioone. "Termin ehk oskussõna on mingi valdkonna üldmõiste sõnaline tähis," ütleb Eesti Standardikeskuse terminoloogiatöö sõnastik (EVS-ISO 2002: 8).

Routledge'i entsüklopeedia eristab sõnu terminitest ning mainib, et terminid erinevad sõnadest selle poolest, et need viitavad eraldiseisvatele kontseptuaalsetele entiteetidele, omadustele, tegevustele või suhetele, mis moodustavad teatud valdkonna teadmiste välja (Sager 1988: 261).

Vene terminoloogid on terminit määratlenud järgmiselt: "Termin – see on spetsiaalne sõna (või sõnaühend), mis on kasutusele võetud professionaalses

tegevuses ja mida kasutatakse eritingimustel. Termin – see on mõiste sõnaline tähistus, mis sobib teatud valdkonna professionaalsete teadmiste mõistesüsteemi. Termin – see on põhiline keele mõisteline element spetsiaalseks eesmärgiks" (Superanskaja, Podolskaja, Vasiljeva 1989: 14).

Terminid jagunevad omakorda motiveeritud ja arbitraarseteks terminiteks. Motiveeritud on selline termin, millest mõiste sisu ja tema koht mõistesüsteemis selgesti läbi paistavad. Arbitraarne ehk suvaline termin on aga seesugune termin, mille puhul sünkroonselt võttes moodustusmotiiv ei ole läbi näha ega paista ka mõiste suhted teiste mõistetega. (Erelt 1982: 30) Ideaaljuhul on ühel terminil üks tähendus.

Piibel kui erialatekst kasutab religioosse keele termineid. Paljud eestikeelses Piiblis esinevad sõnad on saanud eesti keele kujunemislöö jooksul endale termini staatuse. Esimestel eesti piiblitõlkijatel oli püha teksti edasiandmiseks peamiselt kaks moodust – kasutada juba olemasolevat keeleainest või laenata lähtekeelest või saksa keelest. Antud töös vaatluse all olevad *õnnis*-tuletised on olulised religioosse keele terminid, mis eksisteerivad juba vanimates eesti keele tekstides ning mille etümoloogia jõuab välja läänemeresoome-lapi tüveni (vt 5.1).

2.3 Terminitõlkimine versus ilukirjanduslik tõlkimine

Vaadeldes tõlkeprotsessi üldisemalt ning keskendudes terminite tõlkimise eripärale, tuleks mainida järgmisi olulisi aspekte:

- ◆ Tõlkimine on dünaamiline protsess, mis hõlmab manipuleerimist tekstiga ühes keeles, et luua teksti teises keeles.
- ◆ Tõlkijad üritavad sobivat vastet leida suurimatele võimalikele tähendusüksustele, kui need teatud tekstis esile tulevad.
- ◆ Tõlkijad töötavad mõistete ja terminitega kontekstis.
- ◆ Tõlkimisel sobitatakse üht tekstiüksust teisega.
- ◆ Tõlkijad võivad leida tekstiüksustele sobivad vasted suurel määral intuitsiooniga.

Terminitõlke puhul vajavad väljatoomist järgmised aspektid:

- ◆ Terminate tõlkimisel ei keskendu terminoloogid mõistete ajutistele ning juhuslikele kollokatsioonidele, mis kirjanik teatud suhtes [mõistesse] kaasa toob.
- ◆ Terminoloogid isoleerivad terminid kontekstist ning sobitavad need abstraktsesse mõistesüsteemi.
- ◆ Terminoloogias sobitatakse mõistet ja terminit.
- ◆ Terminoloogid rakendavad sünteesi printsiipi analüüsi asemel ainult sellises situatsioonis, kui nad tegelevad uue termini loomisega ning isegi siis on süntees piiratud väiksemate üksustega nagu sõna ja fraas ning ei laiene suurematele tekstiüksustele. (Sager 1998: 251)

Terminoloogide ja tõlkijate rollid on erinevad. Ainult need terminoloogid, kes valdavad kaht või mitut keelt, vajavad mõningast informatsiooni tõlke eesmärkide kohta ning ainult sel määral, et see võimaldaks neil esitada oma töötulemusi kasutajasõbralikul viisil. Tõlkijad peavad omandama põhiteadmised terminoloogia ning selle erineva rakenduse kohta. Tõlkijad peavad töötama kui terminoloogid, kui nad seisavad silmitsi otsustega, mis puudutavad õige valiku tegemist alternatiivsete väljendusvormide vahel või neologismi või parafraasi loomist. (Sager 1998: 251, 252)

Ilukirjandusliku tõlke puhul püütakse rohkem arvestada tõlke tõepärasust. See tähendab, et kui teatud poeetiline vorm võib eksisteerida ainult enda keele raamides, siis tõlkimine peab püüdma edasi anda originaali meelsust ja tähendust ja mitte seadma eesmärgiks identse vormi saavutamist. (Gentzler 1998: 167)

Tõlkija jaoks on terminate tõlkimisel olulised seega järgmised punktid:

- ◆ terminoloogilis-lingvistilise struktuuri ja mõistestruktuuri eristamine;
 - ◆ selliste paralleelsete mõistestruktuuride koeksisteerimine, mis on mõnikord tingitud kultuurist ja keelest ning mõnikord esinevad sama keelegrupi piires;
 - ◆ täielik sõltuvus definitsioonidest, mis on sillaks mõiste ja termini vahel.
- (Sager 1998: 261)

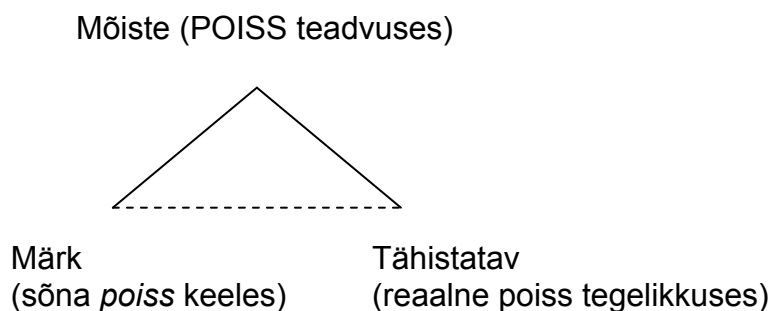
2.4 Sõna ja mõiste vahekord

Sõna ja mõistet on püüdnud mitmed defineerida. Tõlkeproblemaatikas on nende kahe mõiste omavahelised seosed olulised, kuid samas väga raskesti piiritletavad.

Olemasolevatest definitsioonidest ja seoste kujutamistest on käesolevas töös edasi antud vaid mõned.

Mõistekolmnurga abil on püütud kujutada suhteid sõnade, mõistete ja reaalsuste vahel. Ogdeni ja Richardsi 1923. aastal esitatud skeem on üks tuntumaid.

Sellest skeemist lähtuvalt võib semantilisi suhteid kujutada sõna *poiss* abil:

Kolmnurk esitab diagrammina põhiliselt kolmest suhet, mis tavaliselt eksisteerib keele verbaalsete märkide (sõnade), nendega seotud mõistete ning maailmas eksisteerivate asjade vahel, millega mõlemad (eraldi) on seotud.

Mõiste (nt POISS) on mentaalne konstruktsioon, osake nende mentaalsete konstruktsioonide kogumist, milleni jõutakse nii, et maailma mõistmine tükeldatakse identifitseeritavateks ning edasiantavateks osadeks. (Cotterell, Turner 1989: 116)

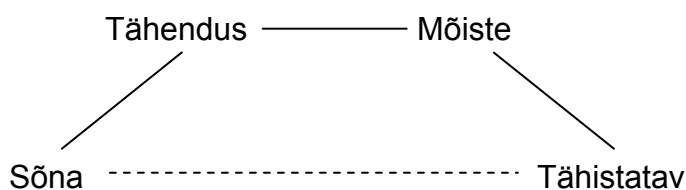
Mõistet POISS võib võtta laiemas tähenduses, pidades silmas selle all poiste olemuse mõistmist ning arusaamist nende iseloomust ja tähenduslikkusest ühiskonnas. Seda võib ka vaadelda minimaalses tähenduses, viidates tähenduselementide kimbule, mis tingimata või tavaliselt kaasneb sõna *poiss* kasutusega – näiteks 'mitte täiskasvanu', 'meessoost', 'inimene'. Tänapäeval mõistekolmnurgaga seotud diskussioonides mõeldakse eelkõige viimati

nimetatud kasutust. Tavaliselt nimetatakse sellist tüüpi mõiste määratlust sõna tähenduseks ning vastavalt sellele koosneb mõnes mõistekolmnurga versioonis joonis kolmest osast: tähendus – märk – tähistatav. Sellist mõistet võib nimetada *leksikaalseks mõisteks*, mis üldjoontes oleks sõna tähenduse ekvivalent. Seda tuleks kindlalt eristada mõiste laiemast kasutamisest: mõiste POISS võib üldisemas kasutuses sisaldada selliseid omadusi nagu füüsis, hügieen, mängimisharjumused, sotsiaalsed võimed jne, millest ükski lingvistiliselt sõna *poiss* juurde ei kuulu. (Cotterell, Turner 1989: 116)

See, et meil on mõiste POISS, mida me võime leksikaliseerida kas sõnaga *poiss* või *boy*, vihjab sellele, et mõiste ületab keele piirid, ning annab meile keeles iseseisva tähenduse struktuuri, mille abil me saame võrrelda, kas *poiss* tähendab sedasama mis *boy*. (Cotterell, Turner 1989: 116)

Mõiste moodustatakse eseme, olendi, nähtuse, tegevuse vms olemuslikest, olulistest, mittevarieeruvatest tunnustest. Mõiste on tunnuste kompleks, millel ei ole lineaarsuse mõõdet, kõik komponendid kuuluvad mõistesse samaaegselt. (Hint 1998: 254)

Mõistekolmnurga seoseid on püütud edasi anda ka trapetsikujulise joonisega:

Sellel joonisel tehakse vahet tähenduse, mis on mõiste väljendus teatud keeles, ning supralingvistilise omaduse ehk mõiste enda vahel (Cotterell, Turner 1989: 117,118).

Terminoloogia eeldab, et näiteks *õnnis*-tuletiste puhul on mõiste määratletud ja sellele mõistele vastab konkreetne sõna, ning tegeleb seega sõna tasandi korrastamisega.

Ka siinses töös keskendutakse sõnatasandile ja püütakse võimaluse piires vältida mõistega ÖNNISTAMA seotud teoloogilist problemaatikat. Töös

lähtutakse tähenduse–märgi–tähistatava suhteid kujutavast kolmnurgast. Kuivõrd tähistatava problemaatika on kõrvale jäetud, siis räägitakse edaspidi tähendus(te)st ja seda/neid väljendava(te)st sõnavormi(de)st. Seega vaadeldakse analüüsitavate sõnade põhitähendusi ning ei püüta täpselt kirjeldada mõistesüsteemi, millesse need kuuluvad.

3. Piibli originaalkeelte terminitest

3.1 Õnnis-tuletiste lähteterminid

Õnnis-tuletiste kõige olulisemad lähtekeelsed vasted on *barak*-tüvi ning sellele Uues Testamendis vastav *eulog(e)*-tüvi. Heebrea *barak*-tüve tähenduse seletustes tuleb esile kolm põhilist joont – Jumalalt lähtuv õnnistus, inimeselt inimesele kanduv õnnistus ning inimeselt Jumalale suunduv õnnistus.

Eulog(e) tüve põhitähendused märgivad samuti vastastikust suhet Jumala ja inimese vahel, mis olenemata suunast on heebrea ja kreeka keeles väljendatud sama sõnaga ning sellise kaks poolsuse tõttu on mõlemad aspektid näidatud kui sama suhte kaks külge.

Lisaks esinevad *õnnis*-tuletised tõlkevastetena järgmiste heebrea tüvede puhul: *jaša*^{P'} (*deliver*; päästma); *P'ašar* > *P'ešer* (*happiness*; õnn); *tob* (*good*; hea); *sûs* (*exult*, rejoice; rõõmustama); *na*^{P'}*em* > *na*^{P'}*im* (*pleasant*; meeldiv, hea). Siia lisandub veel heebrea sõna *ruah* (*mind*; *spirit*; *wind*; hing; lõhn).

Kreeka keelest on *õnnis*-tuletistega lisaks eelpool nimetatule tõlgitud järgmisi tüvesid: *makarios* (*blessed*; õnnelik, õnnis); *sozo* (*deliver*; päästma)

3.2 Heebrea *barak*-tüve teoloogiline taust

Üks olulisi *õnnis*-tuletiste lähtetüvesid on Vanas Testamendis heebrea *barak*².

Johannes Pederseni käsitluse põhjal on *õnnistuse* tähendus seotud HINGE mõistega. Pederseni sõnul on hing üks tervik, täis väge. Seda eluväge, ilma milleta elu olla ei saa, nimetasid juudid *berakaks*, õnnistuseks.

Õnnistus tähendab üheaegselt nii midagi sisemist kui ka välist. Õnnistus on hinge sisemine jõud ning saavutatud õnn. (Westermanni kaudu 1968: 24,25 J.

² Heebrea grammatika loogika järgi koosneb tüvi ainult 3 konsonandist b+r+k. Kuna seda on raske hääldada, siis kasutatakse heebrea keeles tüvest rääkimisel kõige lihtsamat vormi (st vormi, millel puuduvad prefiksud ja sufiksud ja kus konsonantidega midagi ei juhtu) – perfekti meessoos Sg 3 vormi *barak* 'tema õnnistas'. Tinglikult võib seda tüveks nimetada.

Pedersen "Israel. Its life and culture" 1946) Samuti on Pedersen iseloomustanud õnnistustoimingut – *bērēkh* – kui teise isiku õnnistusväes osalemist. Kes teist isikut õnnistab, annab talle miskit omaenda hingest ära. Inimeste omavaheline suhtlemine on võimatu ilma õnnistamiseta. Kui inimesed kohtuvad, siis nad ka üksteist õnnistavad. Iisraeli rahva jaoks on tervitamine teatud komme, millel on nende jaoks väga sügav tähendus. (Westermanni kaudu 1968: 24,25 J. Pedersen "Israel. Its life and culture" 1946) Piiblis on mitmetes kirjakohtades tervitussituatsioonis algkeeles kasutatud *barak* tüve, mida eesti keelde on nendel juhtudel tõlgitud tervitamise tähendust edasi andvate sõnadega.

1 Sa 25: 14 *Aga Abigailile, Naabali naisele, teatas üks poistest, öeldes: "Vaata, Taavet läkitas käskjalad kõrbest meie isandat tervitama, aga tema kärkis nendega!* (P 1997)

Heebrea keeles kasutatakse *barak* tüve standardsetes palvetes ja õnnistusvormelites, andes tänu ja kiitust Jumalale – mitte ainult tänu andes soosingu eest, vaid ka selle eest, mis toob kannatust. Üldise uskumuse järgi ei ole ainult Jumalal võime head õnne (õnnistust) või õnnetust (needust) tuua, vaid see vägi on ka investeeritud inimestesse, kes saavad Jumala õnnistust või needust teiste elus esile kutsuda. Sellise uskumuse vägevus tuleb esile Jaakobi ja Eesavi omavahelises võistlemises, et kätte saada oma isa, lisaki õnnistus (1 Ms 27). Enne oma surma õnnistas Mooses Iisraeli lapsi (1 Ms 49). Paganlik prohvet Bileam oli sunnitud endast suurema väe mõjutusel muutma oma needuse õnnistamiseks (4 Ms 23–24). (Werblowsky 1997: 135)

Õnnistamine on kõigepealt samamoodi nagu needus primitiivses religioonis usuobjektiks. See on küllap üks vanimaid religioosseid kujutlusi, et on olendeid ja vägi, millest lähtub varakus, jõud ja elu, nagu leidub ka olendeid, kes toovad kurja. Ülekanne toimub toimingute abil (žestid, kokkupuutumised), suures osas aga sõna läbi, mis siis võib olla vastavalt kas siis needus või õnnistus. Primitiivse uskumuse põhjal peitub õnnistamises midagi tähtsat. Kui õnnistus

hakkab toimima, näiteks siis kui isa oma last õnnistab, siis on selle mõju tõkestamatu, kui sellele ei hakka vastu mõjuma samasugused jõud. (Kittel 1990: 752–753)

Ettekujutus õnnistusest ja needusest rajanes uskumusel, et indiviid, hõim või rahvas saab kasutada oma suhet jumaluse või üleloomuliku maailmaga selleks, et teistele kas kasu või kahju tuua. Heebrea *barak* ei tähenda mitte ainult 'õnnistamist', 'õnnistussõnu', vaid ühtlasi ka 'õnnistatud olekut' – 'õnnistustega täidetud olekut', ning ka konkreetseid õnnistuspalveid õnne, väe jm pärast.

Loode- ja lõunasemiidi keeles on kindlaks tehtud *brk* tüve olemasolu (viidatud E. Jenni, C. Westermanni kaudu W. Schottrof "Der Altisraelitische Fluchspruch" 1969). Need arabiakeelsed derivaadid, mis tihti esinevad tänu- ja tervitusvormelites, põhinevad kõik *barak* tüvel, mida defineeritakse kui heldet väge, mis lähtub Jumalalt, pühakutelt ning teatud loomadelt, taimedelt ning mis garanteerib rikkuse, heaolu, tervise ja hea õnne (viidatud E. Jenni, C. Westermanni kaudu A. Jeffrey "Foreign Vocabulary of the Qurān" 1938).

Vorm *baruk* on vaadeldud tüve verbi passiivi partitsiip, mida võiks eesti keelde tõlkida *õnnistatud* ning heebrea keele grammatikates esitatakse see koos infinitiividega *barak* verbiparadigma kirjelduses. *Baruk* vorm osutab *beraka* omamise seisundit nt 1 Moosese raamatu 27. peatükis 33. salmis:

*Siis lisak värises väga suurest ärritusest ja ütles: "Kes oli siis see, kes jahilooma küttis ja mulle tõi? Ja mina sõin kõike, enne kui sa tulid, ning õnnistasin teda! **Õnnistatuks** ta jääbki!"* (P 1997)

63 korral on *baruk*-vormi kasutatud vormeli viisil, rõhutatult lausungi alguses, nt Rt 2: 19:

*Ja ta ämm ütles temale: "Kus sa täna noppisid ja kus sa töötasid? **Olgu õnnistatud** see, kes sinust hoolis!" Siis ta jutustas oma ämmale, kelle juures ta oli töötanud, ja ütles: "Selle mehe nimi, kelle juures ma täna töötasin, on Boas." (P 1997).*

Seoses inimestega on märgitud, et *baruk*-vormil on suures osas sama tähendus kui *ašre* vormidel, mida põhiliselt on eesti keelde tõlgitud *õnnelik* vormidega.

44 korral esinevad Piiblis *ašre* vormid ning need on süstemaatiliselt tõlgitud eesti keelde *õnnis*-tuletisega 1739. a, 1968. a, 1997. a Piiblis.

Nt Õp 29: 18: *Kui nägemus puudub, muutub rahvas ohjeldamatuks, aga Seadust pidades on ta õnnis.* (P 1997)

Baruk-vorm on juudi õnnistusvormeli oluline osa. Nimetatud vormi korratakse Vanas Testamendis sageli ning selle kordamine 5 Moosese raamatu 28. peatükis kuuel korral näitab selgelt antud efektiivse, liikumapaneva sõna iseloomu (kolmekordne rõhutus 1 Saamueli 25: 32, 33 – *Ja Taavet ütles Abigailile: "Õnnistatud olgu Jehoova, Iisraeli Jumal, kes sellel päeval on sind mulle vastu läkitanud! Õnnistatud olgu su mõistus ja õnnistatud ole sa ise, et sa täna mind oled takistanud veresüüsse sattumast ja iseennast oma käega aitamast! /---/."* (P 1997); kahekordne rõhutus 1 Moosese 14: 19, 20 – *ja õnnistas teda ning ütles: "Olgu õnnistatud Aabram, kõige kõrgema Jumala, taeva ja maa Looja poolt! Olgu kiidetud kõige kõrgem Jumal, kes sinu vaenlased su kätte andis!"* (P 1997))

3.3 Heebrea *barak*-tüve tähendustest

Verbil *barak* on heebrea keeles 2 põhitähendust: põlvitama, õnnistama.

"Hebrew and English Lexicon of the Old Testament" jaotab *barak*-tüve tähendusi järgmiselt:

- (1) põlvitama;
- (2) õnnistama;
 - (a) õnnistama Jumalat;
 - (b) olema Jumala poolt õnnistatud;
 - (c) olema inimeste poolt õnnistatud;
 - (d) tervitama (õnnistusvormelit kasutades);
 - (e) õnnistama ('needma' tähenduses, kui õnnistussõnu kasutatakse vastandlikult)

(f) olema õnnistatud, imetletud. (HELOT 1951: 138, 139)

Kujuneb välja kaks tähenduserühma – üks, mille keskmeks on 'põlv' ja teine, mille keskmeks on 'õnnistus'.

Eraldi tuleks ära märkida juhtumid, mil *barak* tüve on kasutatud eufemistlikult 'needmise' tähenduses. Vanas Testamendis pole Jumal kunagi 'needmist' märkiva verbi objektiks, välja arvatud ainult sel juhul, kui väljendatakse needmise keelamist.

'Needmise' tähenduses esineb antud tüvi Piiblis 6 korda. Kaks korda 1 Kuningate raamatus ning 4 korda Iobi raamatus.

Nt 1 Kn 21: 10: *Pange siis kaks kõlvatut meest istuma temaga vastamisi ja need tunnistagu ning öelgu: Sina oled **teotanud** Jumalat ja kuningat! Siis viige ta välja ja visake kividega surnuks!"* (P 1997)

Barak tüvi esineb Taanieli raamatus aramea keeles (b^erîk) viiel korral. *Barak* tüve esineb kõige rohkem Moosese raamatutes, suuruselt järgmise grupi moodustab ta laulude raamatus ning prohvetite kirjades ei mängi uuritav tüvi märkimisväärset rolli.

Selgelt tuleb esile *barak* tüve puhul see, et üldiselt kasutatakse *baruk*-vormi Jumalaga seoses kui rõõmsat emotsiooniväljendust, mis sisaldab endas tänu ning imetlust, nt 2 Moosese 18: 10 – *Ja Jitro ütles: "**Kiidetud olgu** Jehoova, kes teid päästis egiptlaste ja vaarao käest! /---/."* (P 1997) Jumala poole ka pöördutakse otse sõnadega: "Sa oled *baruk*". Jumal on *baruk* sellepärast, et ta annab edasi kõiksugust kasulikkude: rahu, jõudu, Iisraelile targa kuninga, imesid jm. (Jenni, Westermann 1997: 270) Inimene, kes vaatab kõrvalt Jumala väe demonstratsiooni, vastab sellele palvega, mis sisaldab õnnistussõnu.

Teoloogialeksikon väidab, et *barak* tüve substantiiv *b^erākâ* viitab inimeste ülistavale Jumala kiitmisele, ülistavale *baruk*-deklareerimisele (Neh 9: 5 "*ja **õnnistage** (brk) tema aulist nime, mis on ülem kui kõik **kiitus** (b^erākâ) ja **ülistus** (t^ehillâ)!"* (inglise keeles: *and **blessed** (brk) be thy glorious name, which is exalted above all **blessing** (b^erākâ) and **praise** (t^ehillâ)*); 2 Aj 20: 26 mainitakse

kohanime *emeq b^erākā*, mis viitab sellele, et antud kohas toimus ülistamine). Selline teisejärguline kasutus ilmselt kujunes välja *brk* verbi kasutusest 'kiitmise' tähenduses. Judaismis muutus selline terminikasutus väga tavaliseks *b^erākā* = *benediktsioon* (Jenni, Westermann 1997: 275).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Vanas Testamendis esineva *barak* tüve kasutusjuhtumid saab jaotada kolme kategooriasse:

- 1) Jumalalt saadud õnnistus ja selle käsitlus
- 2) inimese vahendusel toimuv õnnistus
- 3) Jumala poole suunduv õnnistus (tihti märgitud kui Jumala kiitmine, tänamine, ülistamine)

3.4 Kreeka *eulog(e)*-tüveliste³ sõnade tähendusest

Kreeka *eulog(e)*-tüvelised sõnad on heebrea *barak*-tüve ekvivalendid. Ulrich Heckel on avaldanud pikema uurimuse Uue Testamendi õnnistamise teemast ning käesolevas töös toetutakse mitmes kohas teosele "Der Segen im Neuen Testament" (2002). Kreeka verb *εὐλογεῖν* koosneb kahest sõnaosist – prefiksist *εὐ* (hea) ja verbist *λέγειν* (könelema), mis kannab põhitähendust 'head kõnelema' või 'ilusalt viisil rääkima' või 'kellegi kohta head rääkima' (Heckel 2002: 13).

Kreekakeelses Vana Testamendi tõlkes Septuaginta on *eulog(e)*-tüvelisi sõnu peaaegu läbivalt kasutatud *barak*-tüve tõlkimiseks. Ladinakeelses täispiiblis Vulgata on *eulog(e)*-tüveliste sõnade vasteks *benedicere*, mis samuti koosneb kahest sõnaosist *bene* (hea; hästi) + *dicere* (könelema). *Eulog(e)*-tüveliste sõnade üldkeelne tähendus esineb Piiblis Ro 16: 18

sest niisugused ei teeni meie Issandat Jeesust Kristust, vaid oma kõhtu, ja nad petavad libedate sõnade ja ilukõnedega (eulogia; benediction) lihtsameelsete südameid. (P 1997)

³ *Eulog(e)*-tüvelisteks sõnadeks on antud töös tinglikult nimetatud Piiblis esinevaid *eulogia*, *eulogetos*, *eulogeo*, *eneulogeo* vorme, et uuritavad sõnad kokku võtta mingi ühise nimetaja alla.

Võib öelda, et see üldkeelne sõna muutus piiblitõlkimise käigus ühe kindla religioosse tegevuse vasteks ning terminiks.

Uue Testamendi teoloogiline sõnaraamat iseloomustab *eulog(e)*-tüvelisi sõnu järgmiselt: "Uue Testamendi sõnade puhul on ainult mõnel juhul nende sisu nii selge kui seda *eulogeia* ja *eulogia* juhtumil; et nad said oma tähenduse heebrea sõnade, millele Vanas Testamendis ning mujal juudi kirjanduses omistati religioosne tähendus, tõlkimisel" (Kittel 1990: 751, 752).

Religiooses kontekstis kohtub *eulog(e)*-tüve enne Septuaginta tõlke ilmumist ainult Euripidese tekstides (484–406 e.Kr), kus räägitakse nii jumalate austusavaldusest inimesele kui ka kiitusest jumalale (Heckel 2002: 15). Heckel toob välja ka võimaluse, et taolisel keelekasutusel võisid olla juudi mõjud, kuna taoline ülistamine ei olnud omane paganliku Kreeka tavadele (2002: 15).

Septuagintas on *eulog(e)*-tüve kasutatud läbivalt *barak*-tüve tõlkimiseks. Sellega Hellenistlikud juudid valisid teadlikult väljendi, mida senini just religiooses kontekstis kasutatud oli ning millele siis kujundati uus vorm. /---/ *Eulogeia*'le anti jumalakiituse termini staatus. Kuna *barak*-tüve kasutati Vanas Testamendis ka õnnistuse tähenduses, sai *eulogeia* endale selle teise tähenduse juurde – seda tähendusaspekti olemasolu aga ei ole varajase paganluse juures ära tõestatud. (Heckel 2002: 16)

C.A. Keller oletab, et *eulog(e)*-tüve järjekindel kasutamine tõlkimisel näitab seda, et tõlkijad nägid *barak*-tüvel olevat 'kiitmisele', 'ülistamisele', 'õnnesoovimisele' viitavaid kaastähendusi, mil keegi ütleb teisele isikule midagi head, kiiduväärt või kui mingi asi toob inimesele õnne (Heckeli kaudu C.A. Keller THAT I 1978).

Heckel lähtub *eulog(e)*-tüveliste sõnade käsitlemisel kahest tähendusest, rõhutades, et antud tüvi väljendab elu edasiviivat, ühtsustunnet tekitavat ning õnnetoovat tulu, mis tuleneb täielikult Jumalalt, siis läheb edasi inimeselt inimesele ning kiitusena antakse see Jumalale tagasi. Sellise kahekordset suundumust väljendav kreeka tüvi näitab kommunikatsiooni ja interaktsiooni Jumala ja inimese vahel. (Heckel 2002: 23)

Uue Testamendi kontekstis tähendab *õnnistus* üldistatuna Jumalalt saadavat viljakust ja kordaminekut kuni igavese elu annini välja.

Detailsemalt võiks Uue Testamendi *õnnistus* olla lahti seletatud järgmisel viisil:

õnnistus

1. laseb külvamisel ja saagil rohkesti kasvada ja rohkeneda;
2. kaitseb ja hoiab alal elu;
3. Püha Vaimu annina kutsub esile kuulumise Jumalariiki, pääste, lunastuse, õiguse ja igavese elu,;
4. koos usu ja suhtega Jumalasse tugevdab kogukonda ja laseb sel kasvada. (Heckel 2002: 24)

Vastupidi vanakreeka keele ja tavade olemusele ei ole lähtepunkt mitte asjade ja inimeste kiiduväärt külgedel, vaid rohkem Jumala soosingu avalduse konkreetses näitamises õnnistatavatele, olgu nendeks siis üksikisikud, kogukond, rahvad või kogu loodu kokku (Heckel 2002: 24).

Heckeli sõnul vastab inimene rikkalike jumalike õnnistuste peale kiituse ja tänuga Jumalale. Selle vastusega inimene tunnustab Jumalat kui õnnistuse autorit ning see on ühtlasi ka inimlikuks tunnistuseks selle vastastikuse suhte olemasolu kohta. (2002: 24–25)

Uus Testament võtab sageli Vana Testamendi 'õnnistamise' tähenduse üle. Kirjas heebrealastele viidatakse Vana Testamendi sündmustele (He 11: 20,21):

*Usus **õnnistas** lisak ka Jaakobit ja Eesavit tulevaste asjade suhtes. Usus **õnnistas** surev Jaakob Joosepi mõlemat poega ja kummardas Jumalat oma kepi najal. (P 1997)*

Mitmed Uue Testamendi kirjakohtad on Vana Testamendi kirjakohtade tõlked. Nt Lu 13: 35 on tsitaat Vana Testamendi Laulude raamatust, kus *barak*-tüve tõlkimiseks on kasutatud *eulog(e)*-tüve.

Lu 13: 35 *Vaata, teie koda jäetakse maha! Aga ma ütlen teile, te ei näe mind enne, kui tuleb aeg, et te ütlete: **Õnnistatud olgu**, kes tuleb Issanda nimel!* (P 1997)

L 118: 26 ***Õnnistatud olgu**, kes tuleb Issanda nimel! Meie **õnnistame** teid Issanda kojast.* (P 1997)

Uues Testamendis esineb *eulog(e)*-tüvelisi sõnu 70 korral – kõige rohkem Luuka evangeeliumis (15 korral) ja Pauluse kirjades (22 korral).

4. Lähteterminite tõlkimisest Vulgatas ja Martin Lutheri Piiblis

4.1 Lähteterminite tõlkimine ladinakeelses Vulgatas

Kõne all olevate Piibli originaalkeelte terminite kasutust vaadates oli näha, et sõltumata õnnistuse suunast kasutatakse sama tüve. See tähendab et olenemata sellest, kellelt lähtub õnnistus ja kellele see suundub, tähistatakse vastavat tegevust süstemaatiliselt sama sõnaga.

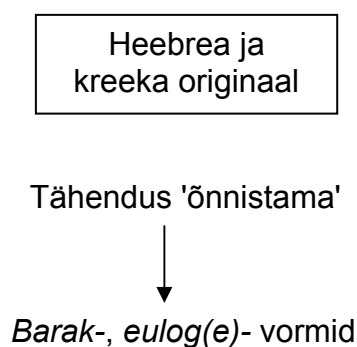
Werblowsky ja Wigoderi "The Oxford Dictionary of the Jewish Religion" märgib järgmist: "Barukh (blessed, praised [with regard to God the two words are identical in meaning])" (1997: 102).

Selle põhjal võib järeldada, et kui kõne all on õnnistamine, siis ei tehta heebrea keeles tegelikkuses vahet sellel, kelle poole on tegevus suunatud ehk kas Jumal on tegevuse objektiks või subjektiks.

Sama käsitus on üle kantud ka kreekakeelses (Septuagintasse) Uude Testamenti, kus mõlemal juhul kasutatakse *eulog(e)*-tüve.

Sarnane terminikasutus esineb ka ladinakeelses Vulgata versioonis. Hieronymus, kes on ladinakeelse tõlke autor, on väitnud, et ta tõlgib lauseid ja mitte sõnu ning seega ei ole sõna-sõnalt tõlkimise printsiipi järginud. Vaadeldes ladinakeelse Vulgata terminikasutust ühe sõna lõikes võib siiski öelda, et *barak-* ja *eulog(e)*-tüve on peaaegu alati tõlgitud *benedicere*-vormidega, s.t. antud termini puhul on järgitud konkordantslikku kasutust.

Lihtsustatult võiks seda kujutada järgmiselt:

Ladinakeelne
Vulgata

Tähendus 'õnnistama'

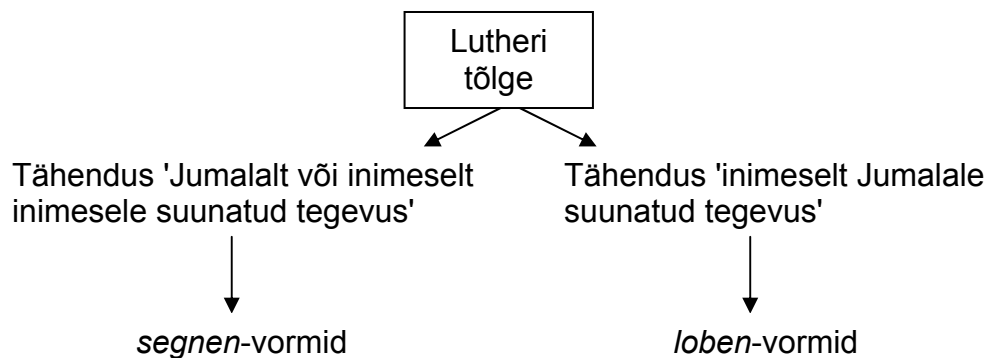

Benedicere-vormid

Samasugust üks-ühele vastavust kasutab üldjuhul inglise King Jamesi Piibel, kus *barak-eulog(e)* vasteks on *bless*-tüvi ning vene tõlketraditsioon (Russian Synodal Text 1917), kus *barak-eulog(e)* vasteks on *blagoslovitj* vormid.

4.2 Lähteterminite tõlkimine Martin Lutheri saksakeelses Piiblis

Martin Lutheri dünaamilise ekvivalentsi printsiipidest lähtuvas tõlkes on heebrea *barak*-tüve tähendus jagatud saksa keeles kaheks, sõltuvalt tegevuse suunast: ühe eraldi tähendusena käsitletakse *barak*-tüve neid kasutusjuhte, mille korral tegevus on suunatud Jumalalt inimesele või inimeselt inimesele; teise eraldi tähendusena käsitletakse *barak*-tüve neid kasutusjuhte, mille korral tegevus on suunatud inimeselt Jumalale. Esimesel juhul kasutatakse saksa vastena *segnen*-vorme, teisel juhul *loben*-vorme.

Lutheril oli Piibli saksa keelde tõlkimisel ees küll ladinakeelne Vulgata, kuid terminikasutus antud versiooniga tal ei kattu, kui vaadata kirjakohti, kus esineb *õnnis*-tuletis. Ladinakeelses Vulgatas on seevastu sõnakasutus väga selge – ühte sõna tõlgitakse ühe vastega – *eulog(e)* : *benedicere*; *makarios* : *beatus*; *sozo* : *salvus*; *soter* : *salvator*; *soteria* : *salus*.

5. Õnnis-tuletised eesti piiblitõlkes

5.1 Õnnis-tuletiste etümoloogia

Eesti piiblitõlkes on olulisemaks *barak-* ja *eulog(e)-*tüve vasteks *õnnis-*tuletised. Sellised vormid nagu *õnnis*, *õnnys*, *õnsax* esinevad juba Wanradt-Koelli katekismuses 1535. aastal. (Ehasalu, Habicht, Kingisepp, Peebo 1997: 159)

Eesti keeles on *õnnis*-tuletised omakorda tuletatud sõnast *õnn*. Sõna *õnn* tähistab Eesti entsüklopeedia järgi inimese välise olemisviisi ja tema olemusest johtuvate taotluste kooskõla, mille konkreetne vorm sõltub sellest, kuidas inimene oma olemust teadvustab. Sellist kooskõla saavutamist on käsitletud kui inimese üht elueesmärki. (EE: 605) Primitiivsest ehk materiaalsest küllusest kui elueesmärgist hakkas ühel hetkel kujunema välja vaimsem arusaam lunastusest ja õndsusest, mis on kristluse üks olulisimaid õpetusi.

Õnn-tüvi kuulub läänemeresoome-lapi tüvede hulka ehk siis antud eesti tüvele leidub lapi keeles sugulasvaste (*vuodna*), kuid kaugemates sugulaskeeltes see vaste puudub. Soome-lapi tüvedega sõnad olid olemas juba varases läänemeresoome algkeeles s.o. vähemalt 3000 aastat tagasi. (Rätsep 2002: 65–66)

Sõna *õnn* etümoloogiat on väga vähe uuritud. J. Mägiste etümoloogilises sõnaraamatus on algupära kohta napilt informatsiooni. *Õnn* sõna vasteks antakse 'Glück' ning viidatakse Wiedemanni sõnaraamatule. Wiedemann esitab oma sõnaraamatus järgmised *õnn*-tüvelised sõnaartiklid:

õndsalik G. õndsaliku (d) *heilsam*

õnistuma (d) *gelingen, gerathen, glücken, einschlagen*

õhñ G. õnne (õhñi) *Glück, Schicksal, Geschick* (antud sõnaartiklis esineb liitsõna 'õnne-tõja' *Heiland, Beglucker, Heilbringer, Heckmännchen*)

õnnekas G. õnneka *glücklich, glückreich*

õnnekene G. õnnekeze (pt) Dimin. von õhñ

õnneldama, -dan, -dada *beglücken*

õnnelik G. õnneliku, õnneline G. õnnelize *glücklich*

õnnetama, -tan, -tada *verwünschen, um Glück od. Segen bringen*

õnnetu G. õnnetuma *unglücklich, unselig*

õnnetus G. õnnetuze *Unglück, Missgeschick, Misslingen, unglücklicher Zufall*

õhnis G. õnsa (õndsa, õntsa) *glücklich, glücklich, selig, weiland* (antud sõnaartiklis esineb liitsõna 'õhnis-tegija (bl) *Heiland*)

õhnistama, -tan, -tada

1) *segnen, einsegnen, einweihen, beglücken, beglückwünschen*

2) 2) intr. *Gelingen, glücken*

3) 3) (S, SO) *verwünschen, verfluchen*

õhnistus G. õhnistuze *Segen, Wohlfahrt, Glückseligkeit*

õnnutama, -tan, -tada *unglücklich machen*

õnsakene G. õnsakeze Dimin. von õhnis

õnsus G. õnsuze *Glück, Seligkeit*

Wiedemanni sõnaartiklitest on näha, et saksa vastete seas tõusevad esile sõnad *Glück, heilig, selig, segen*. Sõna *Glück* kasutab Wiedemann peaaegu kõigi esitatud eestikeelsete sõnade saksa vastetes.

Soome etümoloogilise sõnaraamatu "Suomen sanojen alkuperä" järgi on eesti *õnn*-sõnale etümoloogiliselt vastav *onni* seotud tüvega *onsi*, mis on tõlkes *õõnsus, õõs*.

Raimo Anttila ja Eeva Uotila väitel on soome *onni* sõna üsna erandlik – see on nominatiivis *-nni-* lõpuline, kuid käändub siiski e-tüvelise paradigma järgi. Soome keeles on üldse väga vähe *Vnni*-tüüpi sõnu ning valdav osa neist on noored laenud nagu näiteks *antenni, tonni* ja veel teised, mis käänduvad *-nni : -nnin*.

Soome keele muuttüüp *länsi : länte- : länne* on üpris reeglipärane ja morfofoneemiliselt nõ ennustatav: kui nõrga astme tüvi on *-nne-*, siis teatakse, et tugevas astmes on *-nte-* ja *i* ees on *ns*. Erandliku soome sõna *onni* algupära kohta annabki esimese vihje tüvi *onne-*. Reegli järgi peaks sellele vastama nominatiiv *onsi* ja tugevaastmeline tüvi *onte-*.

Oletatakse, et vaheldus *onni* : *onne* on sündinud läänemeresoome sõna *onsi* : *onte-* : *onne* (< **omte*) paradigma alusel – *onsi* paradigma on andnud oma nõrgaastmelised vormid analoogia alusel *onni* paradigmale. (Anttila, Uotila 1985: 447–448)

Idiomaatilises kontekstis toimunud tähenduse muutus (konkreetsemast abstraktsemaks muutumine) 'tühjast kohast' 'seisundiks, saatuseks' tuleb esile fraasis *onnen päällä*, mis idasooime murdes tähendab veel 'tühja koha peal', kuid läänesoomes esineb tänapäevases '*onni*' tähenduses. '*Onsi*' kui seisundi semantiline eraldumine '*onni*' kui fortuuna tähendusse võib põhineda nendel idioomidel, mis on tihedalt jäänud *onne*-paradigma külge. Kontekstidega tihedalt seotud vormid on teisalt mõjutanud seda, et nende suhe *onsi* sõnaga on vähehaaval hämaramaks muutunud ning nii on sündinud uus paradigma *onni* : *onne*. (Anttila, Uotila 1985: 449–451)

Asta Õim on õnne ja armastuse teemat kõnekäändude vaatenurgast uurinud ning ta järeldab, et *õnn* on tähistanud tööle järgnenud puhkust ja rahu s.t *õnnetunne* rajaneb vahetul füüsilisel kogemusel: *õhtu tuleb õnnega* 'õhtu laseb puhkama päevatööst' (Õim 2003: 855). Ning ka see järeldus ei erine oluliselt Anttila ja Uotila mõttekäikudest, sest teiste sõnadega oleks õnneaeg = tühi aeg.

Eesti *õnn*-sõna baasil hakati väljendama selliseid kristlikke termineid nagu *õndsus*, *õnnistus*, *õnnistama*. Kõigi nende terminite tuletusaluseks on sama sõna ning nimetatud *õnnis*-tuletiste põhitähendus on seotud eelkõige religioosse kontekstiga.

T.-R. Viitso arvates kuulub *õnnis* omadussõnana samasse rühma kui *elus*, *ilus*, *kuulus*, *nägus*, *sünnis* ning et need kõik on tuletatud tuletusliite *-isa/*-isä abil (Viitso 2003).

Asta Õimu arvates on *õnn*-tüvest pärit *õnnis*, *õnnistama*, *õndsus* algselt seotud olnud reaalses maailmas olevikuliselt teostuva rahulolu, hea olemise, hea, meeldiva asjaga. On täiesti võimalik, et ajalooliselt vanemat ristiusueelset tähenduskihti esindavad sellised *õnnis*- ja *õnnistama*-väljendid, mille sisu on hea soovimine: *anna parem see raha sandile, sant õnnistab sind ometi; tänas ja õnnistas; olgu sul õnne enam öösel kui päeval = ole sina õnnistatud enam öösel*

kui päeval; pesemata puhas, söömata paks ja lugemata õnnis; ruud rukkis, kõrvad kikkis, ise õnnis, saba tõnnis (Lüganuse); *õnnis nägu peas*. Seoses kristliku kultuuri juurdumisega laienes ka nimetatud sõnade tähendusväli. Üldise heaolu saabumine hakkas sõltuma jumaliku väe edasiandmisest: *jumal õnnistagu ikka su käe katsumist ja jala astumist; jumal õnnistagu külvajat; aitüma taevaisale, lase jälle põlluke kasvada ja korda minna ja õnnista jälle viljakest välja peal, õnnistegija* 'Kristuse nimetus, millega tähistatakse teda kui õnnistuse ja õndsuse toojat ning inimeste lunastajat pattudest', *õnnistatud olekus* 'algelt jumalikust väest käima peale saanud'. Lisaks sellele seostub *õnnistamine* ristiusus mitmesuguste pühitsemisskommete ja -talitustega ning on omandanud ka sisuliselt vaimuliku ilme, nt *õnnistamispäev* tähendab leeripäeva, konfirmatsioonipäeva. (Õim 2003: 858)

Kokkuvõtvalt öeldes on ristiusu seisukohalt kaks õnne: paganlik õnn on nn maine õnn, mida seostatakse maise küllusega, kordaminekuga; kristlikuks õnneks nimetatagu õndsust ja see on seotud ainuisikuliselt Jumalaga.

5.2 Õnnis-tuletiste tähendus

Õnnistust ja õndsust on püütud mitmeti defineerida. Kõik erinevad definitsioonid annavad meile nende sõnade kohta palju erinevat infot ning kujundavad nende ümber laia semantilise tähendusvälja.

Õnnis-sõna on tuletusviisilt s-liiteline. See on ebaproduktiivne tuletusliide, sest uusi s-tuletisi juurde ei moodustata ning olemasolevatest enamik kuulub keele põhisõnavara hulka. Selle tuletise tähenduse kohta väidetakse, et enamik s-tuletisi on moodustatud substantiivtüvest ja on tähenduselt possessiivsed, märkides selle tunnuse olemasolu, mida väljendab alussõna (õnn : õnne > õnnis). Tuletusaluseks on enamasti abstraktne substantiiv (Kasik 1996: 149–150).

EKSS käsikirjas on kirjas antud uurimustöös vaatluse all olevate, ristiusu seisukohalt kesksete sõnade definitsioonid järgmises sõnastuses:

◆ õnnis:

- a) see, kes saavutab või on saavutanud õndsuse, igavese elu;

- b) see, kes loob õndsust, igavest elu;
- c) puhta südametunnistusega inimene;
- d) korralik, tubli, õige inimene;
- e) õnnelik-olek;
- f) rõõmsaks tegev;
- g) õnnestav;
- h) hea, mõnus, meeldiv

◆ õnnistus:

- a) Jumala, taevaste jõudude osutatud arm, selle ilmne vorm;
- b) kiriku esindaja, vaimuliku sooritatud õnnistamine palve, ristimärgi vm tegemisel;
- c) saadud pühitsus, heakskiit, luba;
- d) õnn

◆ õnnistama:

- a) jumaliku, taevaliku õnnistust, armu, edu vms andma, kinkima, osaks saada laskma;
- b) [vaimuliku poolt] mingi toimetusega (käte pealepanemisega, ristimärgi tegemisega vms) ja palvega kedagi või midagi pühitsema;
- c) kellelegi v millelegi Jumala õnnistust soovima;
- d) ülistama;
- e) kiitma;
- f) tänama

◆ õndsus:

- a) täiuslik õnn ühendusest Jumalaga;
- b) õnnejoovastus;
- c) õnnis olek;
- d) ülim õnn

◆ õnn

- a) suur rõõm, sügav rahuldus, õnnetunne, õndsusetunne, õnnelik olek;

b) õnnestumine, vedamine; hea, õnnelik juhus, saatuse hea tahe, saatuse vastutulelikkus;

c) edu

Definitsioonidest on näha, et kirjakeeles seletatakse nimetatud tuletisi valdavalt sõna *õnn* abil ning õnne seletuses kasutatakse vastupidi *õnnis*-tüvelist sõna. See on aga tautoloogiline seletus.

Esitatud kirjakeelsetele definitsioonidele lisaks tuleb vaadelda, kuidas on seletatud ning määratletud *õnnis*-tuletisi erialastes teostes, mille abil saaks defineerida antud sõnu täpselt ja korrektselt.

Erialaseid eesti keelt kajastavaid teoloogilisi sõnastikke on ilmunud väga vähe. Ralf Luther oma "Uue Testamendi sõnaraamatus" (1992 faksiimile) defineerib esitatud *õnnis*-tuletisi järgmiselt:

◆ õnnistegija

- a) päästja;
- b) pimedusevägede võitja;
- c) isik, kelles on kokku võetud kõik vabastamise töö;
- d) isik, kellest kiirgavad välja päästmise jõud

◆ õndsus

- a) pääste, päästmine;
- b) jumalik vabastamine väljakannatamata sulase-seisusest;
- c) inimese lunastamine võõrdunud olekust, mida inimene peab kannatama demonlike vägede mõjutusel;
- d) kõige suure ja õilsa ümberkorraldamine, mis Looja on inimesesse istutanud. (Luther 1992: 284,285)

Elmar Salumaa käsikirjalises teoses "Dogmaatika märksõnades" on esitatud järgmised definitsioonid:

◆ õndsus

= salus, sooteria

koondmõiste selle kohta, mis kristlasele Jumalalt osaks saab nii praeguses kui ka tulevases (igaveses) elus: olemine, mida Jumal on töötanud neile, kes

usuvad, igaveses elus; lootus, mis avab inimesele igavikulise olemise perspektiivi praeguses olemises (1984 III: 203).

◆ õndsuskindlus

kristlase kindel teadlikkus sellest, et talle on armuvahendite – Sõna ja sakramendi – põhjal tagatud Jumala lubaduste täideminek Kristuse tõttu, vaatamata tema praegusele patususele jumaliku armu ja õndsuse suhtes (Salumaa 1984 III: 204).

◆ õndsuskord

reeglistik, mis kirjeldab, kuidas jumalik õndsus saab osaks üksikinimestele (Salumaa 1984 III: 205).

◆ õndsuslugu

õndsusele suunatud Jumala tegevus kas inimese juures või laiemalt kogu ajaloos alates maailma loomisest kuni maailma lõpuni, kusjuures seda tegevust nähakse mitte jumalike aktide reana, vaid kindla eesmärgiga tegevusena teatud plaanipärase skeemi alusel (Salumaa 1984 III: 206).

Siiri Rebane on oma bakalaureusetöös "Katoliikliku kultuuri sõnu eesti keeles" defineerinud:

◆ õnnistama (ld *benedicere*)

- a) Jumala headuse kaitse ja juhtimise alla seadma;
- b) taotlema hea jätku;
- c) taotlema kurjuse kadu

5.3 Õnnis-tuletiste statistika erinevates eesti tõlgetes

Järgnevatest tabelitest on näha, et *õnnis*-tuletiste arv eri tõlgetes (1739, 1968, 1999) on erinev. Järelikult on toimunud mingid muutused terminikasutuses.

1739. aasta eestikeelse piiblitõlke Vanas ja Uues Testamendis esinevad järgmised *õnnis*-tuletised:

Õnnistama	267
Õnnis+õndsam	121
Õnnistus	67
Õnnistegija	23
Õnnistamine	27
Kokku	505

1968. aasta eestikeelse piiblitõlke Vanas ja Uues Testamendis esinevad järgnevad *õnnis*-tuletised:

Õnnistama	248
Õnnis+õndsam	121
Õnnistus	87
Õndsus	29
Õnnistegija	23
Õnnistamine	5
Õnnistussõnad	5
Õndsakskiitmine	3
Õnnistatu	2
Õndsakssaamine	1
Õndsakstegev	1
Kokku	525

1997. aasta piiblitõlke Vanas ja Uues Testamendis esinevad järgmised *õnnis*-tuletiste vormid:

Õnnistama	260
Õnnis+õndsam	97
Õnnistus	113
Õnnistamine	6

Õndsus	3
Õnnistatu	2
Õndsusekuulutus	1
Õndsakskiitmine	1
Kokku	483

Kokku 483 esinemisjuhtu.

Kolmes eestikeelses Piibli täisväljaandes, st Vanas ja Uues Testamendis esinevad *õnnis*-tuletised järgmiselt:

Piibel 1739 – 505 korda

Piibel 1968 – 525 korda

Piibel 1997 – 483 korda

5.4 Eesti õnnis-tuletised ladina ja saksa traditsiooni taustal

Lisa 1 tabelites esitatud andmeid võrreldes vaatlesin eraldi kaht eestikeelse Piibli seisukohalt olulist tõlget – ladinakeelset Vulgatat ning Lutheri 1545. aasta saksakeelset tõlget. Vaadeldes Vana Testamendi raamatute kaupa, võime *barak*-tüve esinemise kordade kohta esitada kokkuvõtvalt järgmise tabeli:

Moosese seadus	166
Tarkuseraamatud	106
Ajalooramatud	100
Prohvetiraamatud	26
Kokku	398

Tabel 3 *Heebrea barak-tüve esinemine Vana Testamendi raamatutes*

Ladinakeelses Vulgatas esineb *barak*-tüve vastena peaaegu alati *benedicere*:

Moosese seadus	158
Tarkuseraamatud	102
Ajalooramatud	93
Prohvetiraamatud	26
Kokku	379

Tabel 4 *Ladina benedicere vormid Vana Testamendi raamatutes*

Niisiis on ladina ja heebrea vastavate tüvede kattuvus Vanas Testamendis ligikaudu 95,3%. Ladinakeelne Vulgata järgib ka Uue Testamendi puhul kreeka ja ladina termini üks-ühele vastavust. Kui *eulog(e)*-tüvi esineb Uues Testamendis 70 korda, siis 68 korral on ladina keeles antud tüve tõlgitud *benedicere*-vormidega. Kahe termini kattuvus on 97,1%.

Kui aga vaadelda terminikasutust M. Lutheri tõlkes, siis ilmnevad olulised erinevused. Luther on kasutanud saksa *segnen* vorme heebrea *barak*-tüve tõlkimiseks kokku 294 korral.

Moosese seadus	153
Tarkuseraamatud	57
Ajalooramatud	63
Prohvetiraamatud	21
Kokku	294

Tabel 4 *Lutheri segnen-vormid Vana Testamendi raamatutes*

Niisiis esineb M. Lutheri tõlkes Vana Testamendi *barak*-tüve vastena *segnen* ainult 73,6% juhtudest. Umbes veerandi Vana Testamendi *barak*-tüve vastetena esinevad saksa keeles *loben*-vormid.

Uue Testamendi tõlkimisel kasutab Martin Luther *eulog(e)*-tüve tõlkimiseks 70 korrast 35 korral *segnen*-vorme. Kahe termini kattuvus on 50%.

Kui nüüd asetada siia kõrvale võrdluseks eestikeelse Piibli kolm tõlget ning vaadata, kas need järgivad Lutheri traditsiooni või heebreakeelset algteksti ning ladinakeelse Vulgata traditsiooni, siis võib üldiselt järeldada, et eesti tõlkes on järgitud Lutheri terminikasutust.

	1739	1968	1997
Moosese seadus	154	153	153
Tarkuseraamatud	52	55	57
Ajalooramatud	57	54	55
Prohvetiraamatud	20	23	24
Kokku	283	285	289

Tabel 4 õnnis-tuletised Vana Testamendi raamatutes

Eesti terminikasutuse kattumine Lutheri saksakeelse tõlkega on vastuolus seisukohaga, et eesti 1739. aasta tõlge on tehtud heebreakeelse originaalteksti põhjal (vt Rannut 1989, Ross 1995).

1739. aasta mustandkäsikiri⁴ näitab, et tõlkimise käigus on *barak*-tüve vastete küsimust ilmselt arutatud. Näiteks 1 Moosese raamatu tõlkija on 1 Ms 24: 48 algselt tõlkinud Lutheripäraselt sõnaga *kiitma*: "... kiitsin sedda Issandat ...", toimetaja on antud koha toimetanud heebreakeelse originaalteksti päraseks: "... õnnistasin issandat ..." Trükiversioonis esineb aga ikkagi: "... ja kiitsin Jehoowa ..."

Erinevate vastete kasutamise illustreerimiseks võib tuua näite Vana Testamendi Nehemja raamatust 8: 5:

*Und die Leviten, Jesua, Kadmiel, Bani, Hasabenja, Serebja, Hodia, Sebanja, Pethahja, sprachen: Stehet auf, **lobet** (originaalis barak-tüvi) den Herrn, euren Gott, von Ewigkeit zu Ewigkeit; und man **lobe** (originaalis barak-tüvi) den*

⁴ EAA, f 1187, n2 s 5325

*Namen deiner Herrlichkeit, der erhöht ist, mit allem **Segen** (originaalis barak-tüvi) und Lobe. (Luther 1545)*

*Ja Levitid Jesua, ja Kdmiel, Pani, Asabneja, Serebja, Odija, Sebanja, Petaja ütlesid: Tõuske ülles, **kiitke** (originaalis barak-tüvi) Jehowat omma Jummalat iggaweste iggawesseks aiaks! Ja keik **kiitko** (originaalis barak-tüvi) sinno au nimme, mis üllem on kui se keige surem **kitus** (originaalis barak-tüvi). (P 1739)*

*Ja leviidid Jeesua, Kadmiel, Baani, Hasabneja, Seerebja, Hoodija, Sebanja ja Petahja ütlesid: "Tõuske üles ja **kiitke** (originaalis barak-tüvi) Jehoovat, oma Jumalat igavesest ajast igavesti! Jah, **kiidetud olgu** (originaalis barak-tüvi) sinu auline nimi, mis on ülem kui kõik **kiitus** (originaalis barak-tüvi) ja ülistus!" (P 1968).*

*Ja leviidid Jeesua, Kadmiel, Baani, Hasabneja, Seerebja, Hoodija, Sebanja ja Petahja ütlesid: «Tõuske üles ja **kiitke** (originaalis barak-tüvi) Issandat, oma Jumalat, igavesest ajast igavesti, ja **õnnistage** (originaalis barak-tüvi) tema aulist nime, mis on ülem kui kõik **kiitus** (originaalis barak-tüvi) ja ülistus! (P 1997)*

Võrdluseks olgu toodud ingliskeelne tõlketraditsioon, mis kasutab *barak*-tüve ekvivalendina *bless*-tüve; samamoodi on kasutusel vene keele ekvivalent *blagoslovitj*. Inglise ja vene piiblitõlkeid on antud töös vaadeldud pisteliselt ning näited antud piiblitõlgetest on toodud illustreerimaks eri keelte tõlketraditsioone.

*Then the Levites, Jeshua, and Kadmiel, Bani, Hashabniah, Sherebiah, Hodijah, Shebaniah, [and] Pethahiah, said, Stand up [and] **bless** (originaalis barak-tüvi) the LORD your God for ever and ever: and **blessed** (originaalis barak-tüvi) be thy glorious name, which is exalted above all **blessing** (originaalis barak-tüvi) and praise. (KJV 1996)*

Lutheri kaksiksüsteemi iseloomustuseks võib tuua veel täiendavalt kaks kirjakohta Vanast Testamendist, kus esimene viitab juhtumile, kus inimene pöördub õnnistussõnadega Jumala poole ning teisel juhul on kõne all Jumalalt suunduv õnnistus inimesele. Näidetest on näha, et inglise King James Version ning ladinakeelne Vulgata tavaliselt vahet ei tee, kuid Martin Lutheri saksakeelne tõlge ja eestikeelne piiblitõlge on omavahel sarnased.

1. näide – 1. Moosese 14: 20:

und **gelobet sei** (originaalis *barak-tüvi*) *Gott der Höchste, der deine Feinde in deine Hand beschlossen hat. Und demselben gab Abram den Zehnten von allerlei* (Luther1525);

Olgu kiidetud (originaalis *barak-tüvi*) *kõige kõrgem Jumal, kes sinu vaenlased su kätte andis* (P 1997);

et **benedictus** (originaalis *barak-tüvi*) *Deus excelsus, qui tradidit hostes tuos in manus tuas* (Vulgata);

And **blessed be** (originaalis *barak-tüvi*) *the most high God, which hath delivered thine enemies into thy hand* (KJV 1996);

и **благословен** (originaalis *barak-tüvi*) *Бог Всевышний, Который предал врагов твоих в руки твои* (RST 1917).

Esitatud kirjakohta (1 Ms 14: 20) tõlkimine on 1739. aasta Vanas Testamendis olnud vaidlusobjektiks. Eelpool viidatud mustandkäskiri (EAA, f 1187, n2 s 5325) näitab ka selle kirjakohta puhul, et tõlkija on püüdnud kinni pidada *barak-tüve* ja *õnnis-tuletise* vastavusest. Sulgudes on aga *õnnistud* sõnale lisatud kohe järgi *kidetud*. Mustandkäskirjast on näha, et toimetaja on mõlemad sõnad maha tõmmanud ning siis *õnnistud* vormi alla märkinud taastustäpid. Ilmselt järgmiste toimetuste käigus on algset otsust muudetud ning 1739. aasta Piibli trükiversioonis on kirjas *kidetud*.

2. näide – 1. Mo 35: 9:

*Und Gott erschien Jakob abermal, nachdem er aus Mesopotamien kommen war, und **segnete** ihn* (Luther 1525);

*Ja Jumal ilmutas ennast taas Jaakobile, kui see Mesopotaamiast tuli, ja **õnnistas*** (originaalis *barak-tüvi*) *teda* (P 1997);

*apparuit autem iterum Deus Iacob postquam reversus est de Mesopotamiam Syriae **benedixitque*** (originaalis *barak-tüvi*) *ei* (Vulgata);

*And God appeared unto Jacob again, when he came out of Padanaram, and **blessed*** (originaalis *barak-tüvi*) *him* (KJV 1996);

*И явился Бог Иакову по возвращении его из Месопотамии, и **благословил*** (originaalis *barak-tüvi*) *его* (RST 1917).

Lutheri vahendusel on ilmselt kasutusele võetud *barak-tüve* tähenduste kahene süsteem: a) *segnen* ('õnnistama'); b) *loben* ('kiitma'); *danken* ('tänamata').

Kui Jumal on õnnistusobjektiks, siis nimetatakse Tema õnnistamist *kiitmiseks, ülistamiseks*, kui toimub vastupidine protsess (Jumal on õnnistaja situatsioonis ning inimene on objekt või kui õnnistaja on inimene ning objektiks on teine inimene), siis võetakse selle kirjeldamiseks kasutusele *õnnistama* verb.

Eesti piiblitõlke ajaloost on siiski teada üks tõlkevariant, milles *barak-tüve* edasiandmisel kaksikjaotust ei kasutata, vaid heebrea *barak-tüvi* tõlgitakse sõnaga *õnnistama*, olenemata asjaolust kellelt kellele tegevus on suunatud. Niisugune formaalne ekvivalents esineb Hillar Põllu psalmitõlgetes, mis valmis 1970-ndatel aastatel ning ilmusid 1989. aastal ühes väljaandes koos Toomas Pauli Uue Testamendi tõlkega.

Näiteks Laul 34: 2

*Ma tahan Igal ajal **õnnistada** ISSANDAT* (Paul 1989);

Ma tahhan Jehowat kita iggal aial (P 1739);

Ma tānan Jehoovat igal ajal (P 1968);

Ma tānan Issandat igal ajal (P 1997).

Eesti piiblitõlgete tausta kohta on arvamust avaldanud mitmed nimekad teadlased ning üldiselt ollakse seisukohal, et esimene 1739. aasta täispiibel ei lähtu Lutheri traditsioonist ning et põhimõtteliselt on tõlgitud otse Piibli originaalkeeltest. Seda näitab ka mustandkäsikiri, kus algses käsikirjas esinevad barak-tüve vastetena siiski õnnis-tuletised ja need on hiljem vastavalt tolaeagsele traditsioonile parandatud kiit-tüvelisteks.

Õnnis-tuletiste jagunemist eestikeelses Vanas Testamendis on vaadeldud 1968. aasta piiblitõlke alusel. Koondtabel (vt lisa 1) näitab, et Vanas Testamendis esinenud heebrea barak-tüve tõlkevasted jagunevad järgmiselt:

1968 Piiblis barak-tüve tõlkevastetena esinenud vormid	
Õnnis-tuletiste verbi- ja noomenivormid	285
Kiitma verbivormid, Kiituseorg	52
Tānu substantiivivormid ja tänama verbivormid	33
Needma, kiruma, teotama verbivormid	7
Teretama verbivormid	4
Põlv substantiivivormid, põlvitama verbivorm	4
Tervituskink, tervitusand substantiivi- ja tervitama verbivorm	3
Õnnitlema verbivormid	3
Alistusleping	2
Kingitus substantiivivormid	2
And substantiivivorm	1
Austaja substantiivivorm	1
Kokku	398

Tabel 6 1968 Piiblis barak-tüve tõlkevastetena esinenud vormid

Antud tabeli andmete põhjal saab vasted grupeerida üldisemateks rühmadeks.

- 1) *õnnis*-tuletised (V+S⁵)
- 2) *täna*-tüvelised (V+S)
- 3) *kiit*-tüvelised (V+S)
- 4) *tere*-tüvelised (V+S)
- 5) *terve*-tüvelised (V+S)
- 6) *kiruma, needma, teotama* (V)
- 7) *põlv*-tüvelised
- 8) muud

Õnnis-tuletised moodustavad tabelis omaette, kõige suurema grupi, mis näitab seda, et 1968. aasta piiblitõlkes on valdavalt *barak*-tüve tõlgitud *õnnis*-tuletisega. Heebrea *barak*-tüve ja eesti *õnnis*-tuletiste vastavus on umbes 72%.

Suuruselt teise gruppi jäävad *tänu* substantiivivormid ja *tänama* verbivormid, kolmandasse *kiitma* verbivormid ja substantiivivormi *kiituseorg*, neljandasse *teretama*, viiendasse *tervitama* verbivormid ning substantiivivormid *tervituskink* ja *tervitusand*, kuuendasse negatiivse tähendusega *needma, teotama* ja *kiruma* verbivormid, seitsmendasse *põlv* substantiivivormid ja *põlvitama* verbivormid ning kaheksandaks jääksid üksikjuhud *austaja, kingitus, and* ja *alistusleping*.

Lisaks heebrea *barak*-tüvele võib *õnnis*-tuletisi olla eestikeelses Vanas Testamendis tõlkevasteks veel teistelegi heebrea tüvedele. 1968. aasta eestikeelses tõlkes on kasutatud *õnnis*-tuletist järgnevate heebrea tüvede märkimiseks: *jaša'* (*deliver*; päästma); *'ašar > 'ešer* (*happiness*; õnn); *tob* (*good*; hea); *sūs* (*rejoice*; rõõmustama); *na'em > na'im* (*pleasant*; meeldiv, hea); sõna *ruah* (*mind; spirit; wind*; hing, lõhn) (Strong's exhaustive concordance 1985).

Tinglikult saab heebrea tüvesid tähenduste põhjal jaotada kahte rühma: ühed märgivad tähendust 'päästma'; 'lunastama' ning kõik ülejäänud on seotud tähendusega 'õnn'; 'rõõm'. Nimetatud heebrea tüvede ja sõna tõlkimisel antud

⁵ verbivormid ja substantiivivormid

töös pikemalt ei peatuta. Oluline oli töö seisukohalt eelpool kirja pandud tüvede esiletoomine, näitamaks terminite laienevat süsteemi.

5.5 *Õnnis-tuletised kreeka terminite vastena erinevates eesti tõlgetes*

Uues Testamendis on heebrea *barak*-tüve ekvivalent kreeka keelne *eulog(e)*-tüvi. Kreeka *eulog(e)*-tüve eestikeelseid tõlkevasteid uurides tuleb vaadelda eraldi 1968. ja 1997. aasta piiblitõlget.

1968. aasta Piibli Uue Testamendi on tõlkinud Harald Pöld ning seda on sisuliselt ja keeleliselt redigeerinud Ervin Roos ja Johannes Aavik. 1997. aastal ilmunud Piibli Uue Testamendi aluseks on võetud 1989. aastal ilmunud Toomas Pauli ja Uku Masingu tõlge, mida on tugevalt redigeeritud.

Eesti keele *õnnis*-tuletisi uurides tuleb *eulog(e)*-tüve kõrval vaadelda ka selliseid tüvesid nagu *makarios* ja *sozo*, sest kõiki kolme on eesti keelde tõlgitud *õnnis*-tuletistega. Analüüsi jaoks koostasini koondtabeli (vt lisa 2), kuhu on märgitud eelnimetatud kreeka terminid, ladinakeelses Vulgatas ja Lutheri saksakeelses tõlkes esinenud vormid ning nende tõlkevasted kolmes eestikeelses Piiblis (1739, 1968, 1997).

Sissejuhatuseks Uue Testamendi terminite kirjeldusele võib tuua lühidalt kokkuvõtliku skeemi, mis näitab tõlkevastete muutumist ja vastavust eestikeelsetes tõlgetes, võrdlusena ladinakeelse Vulgataga. Martin Lutheri tõlkevasted on esitatud iga kreeka termini kirjelduse juures.

	1739	1968	1997		
<i>Eulog(e)</i>	→	<i>õnnis</i> -	<i>õnnis</i> -	<i>õnnis</i> -	← <i>benedicere</i>
<i>Makarios</i>	→	<i>õnnis</i> -	<i>õnnis</i> -	<i>õnnis</i> -	← <i>beatus</i>
<i>Sozo</i>	→	<i>õnnis</i> -	<i>õnnis</i> -	<i>pääs</i> -	← <i>salus</i>

Eulog(e)-tüvi esineb Uues Testamendis 70 korral. (BLB) Nende 70 juhtumi võrdlemisel saab välja tuua järgneva statistika.

1739. aasta tõlkes on 42 korral kreeka *eulog(e)*-tüve tõlgitud *õnnis*-tuletisega. Kahe termini kattuvus on seega 60%.

1968. aasta Piiblis on neid vorme on tõlgitud *õnnis*-tuletisega 45 korral. Kreeka *eulog(e)* ja eesti *õnnis*-tuletiste kattuvus on 64,2%.

1997. aasta Piiblis esinevad *õnnis*-tuletised *eulog(e)*-tüve tõlkevastetena 52 korral. Seega on selles tõlkes kreeka *eulog(e)* ja eesti *õnnis*-tuletiste kattuvus on 74,2%.

Õnnis-tuletistele lisaks esineb 1739. aasta tõlkes *eulog(e)*-tüve vastete hulgas 22 korda *kiit*-tüvi. 1968. aasta tõlkes on *eulog(e)*-tüve vasteks 13 korda *kiit*-tüvi ning 6 korda *täna*-tüvi. 1997. aasta tõlkes vastavalt 8 korda *kiit*-tüvi ning 3 korda *täna*-tüvi.

Üksikvastete seas tuleb 1968. ja 1997. aasta eestikeelsetes tõlgetes ette veel järgmisi sõnu: *palvetama*, *ülistama*, *libe kõne*, *ilukõne* (mida mainiti alapeatükis 3.4 kui *eulog(e)* üldkeelset, otsest vastet), *rohkesti külvama*, *rohkesti lõikama*.

Terminitõlke seisukohast tuleb siinkohal ära märkida Toomas Pauli Uue Testamendi tõlge, mis ilmus 1989. aastal. Nimetatud piiblitõlkes esinevaid *õnnis*-tuletisi ei ole käesolevas töös süstemaatiliselt vaadeldud, oluliseks on peetud eelkõige *euloge(e)*-tüve tõlkevasteid. Selles tõlkes on 58 korral 70st *eulog(e)*-tüve tõlgitud *õnnis*-tuletisega. Jälgides Kreeka *eulog(e)*-tüve ja eesti *õnnis*-tuletiste kattuvust 1989. aasta Uues Testamendis, võib seega öelda, et formaalse ekvivalentsi printsiipi on seal kõige täpsemini järgitud.

Eulogeia-tüvele annab Marju Lepajõe koostatud kreeka-eesti õppesõnastik tähenduseks 'kiitus', 'ülistus'; 'õnnistus'; 'heldekäeline annetus'; 'meelitav jutt', 'ilukõne'.

Kreeka termini tõlkeerinevuste kohta tuleks siinkohal ära tuua paar näidet. Jakoobuse 3: 9 kontekstis räägitakse Jumala poole suunduvast õnnistusest ning läbi kolme eestikeelse Piibli on antud kirjakohas *eulog(e)*- tüve tõlgitud erinevalt:

Durch sie **loben** wir Gott den Vater, und durch sie fluchen wir den Menschen, nach dem Bilde Gottes gemacht (Luther 1545);

in ipsa **benedicimus** Dominum et Patrem et in ipsa maledicimus homines qui ad similitudinem Dei facti sunt (Vulgata);

Sellega **kidame** meie Jummalat ja Issa, sellesammaga sajatame meie need innimesed, kes Jummalat sarnatseks on sanud (P 1739);

Sellega me **täname** Issandat ja Isa, ja sellega me sajatame inimesi, kes on loodud Jumala sarnaseiks (P 1968);

Sellega me **õnnistame** Issandat ja Isa, ja sellesamaga me neame inimesi, kes on sündinud Jumala sarnasteks (P 1997);

Temaga me **õnnistame** Issandat ja Isa, ja temaga me neame inimesi, "kes on sündinud Jumala sarnaseiks" (Paul 1989).

Võrdluseks võib tuua siin ära ka inglise ja vene tõlke, kus esineb vastavalt *eulog(e)–bless* ja *eulog(e)-blagoslovitj* vastavus:

Therewith **bless** we God, even the Father; and therewith curse we men, which are made after the similitude of God. (KJV)

Им **благословляем** Бога и Отца, и им проклинаем человеков, сотворенных по подобию Божию. (RST 1917)

Kui eelmises näites oli jutt Jumalale suunduvast õnnistusest ning Lutheri saksakeelses tõlkes ja kahes esimeses eesti Piiblis on selle tõlkimisel välditud *eulog(e)*-tüve tavavastet (*segnen*, *õnnistama*), siis järgnevas näites viidatakse Jumalalt lähtuvale õnnistusele ning terminikasutus on kõigis tõlgetes ühtne.

Näiteks Gl 3: 9:

*providens autem scriptura quia ex fide iustificat gentes Deus praenuntiavit Abrahae quia **benedicentur** in te omnes gentes* (Vulgata);

*Also werden nun, die des Glaubens sind, **gesegnet** mit dem gläubigen Abraham* (Luther 1545);

*Sepärrast **õnnistakse** neid, kes usust on, usklikko Abraamiga* (P 1739);

*Sellepärast **õnnistatakse** neid, kes on usust, ühes uskliku Aabrahamiga* (P 1968);

*Nõnda siis **õnnistatakse** neid, kes on usust, koos uskliku Aabrahamiga* (P 1997).

Võrdluseks inglisi- ja venekeelne tõlge:

*So then they which be of faith are **blessed** with faithful Abraham* (KJV);

*Итак верующие **благословляются** с верным Авраамом* (RST 1917).

Kokkuvõtvõlt võib öelda, et Uue Testamendi kreeka *eulog(e)*-tüve tõlkimisel on viimases, 1997. aasta piiblitõlkes ja sellele aluseks olevas Toomas Pauli 1989. aastal avaldatud piiblitõlkes püütud täpsemini järgida terminite üks-ühele vastavuse printsiipi. Esimene eesti piiblitõlge (1739) sarnaneb aga rohkem Martin Lutheri piiblitõlkega ning eristab saksakeelse tõlke eeskujul kaht õnnistustegevust: Jumalalt lähtuv õnnistus on märgitud sõnaga *õnnistama* (*segnen*) ning inimeselt Jumalale suunduv õnnistus on märgitud sõnaga *kiitma* (*loben*).

Õnnis-tuletistega on Uues Testamendis seotud ka *makarios*-tüvi. *Makarios*-tüvi esineb Uues Testamendis 55 korda. Neid vorme on kõigis kolmes eesti tõlkes tõlgitud 54 korral *õnnis*-tuletisega ning ühel korral (Ap 26: 2) on *makarios*-tüve vasteks antud eesti keeles *õnn*-tüvi. Marju Lepajõe koostatud kreeka-eesti

õppesõnastik annab antud termini esmaseks tähenduseks 'õnnelik' ja teiseks 'õnnis'.

"*Vine's Expository Dictionary of New Testament Words*" toob õnnistamist tähistava märksõna all *bless, blessed, blessedness, blessing* ära kaks erinevat kreekakeelset tüve – *eulog(e)*-tüve ja *makarios*-tüve, mis märgivad mõlemad õnnistusega seotud tegevust ning kannavad ka tähendust *õnnelik* (inglise keeles *happy*).

Antud kreekakeelse tüve tõlkevasted on eestikeelses Piiblis tõlgitud *õnnis*-tuletisega väga süstemaatiliselt ning *makarios*-tüve ja *õnnis*-tuletise kattuvus on 98%. Ladinakeelne Vulgata kasutab *beatum*–*makarios* tüvede vastavust 55-l juhul 55-st ehk siis kahe termini kattuvus on 100%. Martin Luther tõlgib samuti *makarios*-tüve enamjaolt *selig*-vormidega ning ainuke kirjakoht, kus tekib erinevus nt ladinakeelse tõlkega, on Ap 26: 2, mis on ka eestikeelsetes tõlgetes tõlgitud erinevalt.

*Es ist mir **sehr lieb**, lieber König Agrippa, daß ich mich heute vor dir verantworten soll alles, des ich von den Juden beschuldigt werde* (Luther 1545);

*de omnibus quibus accusor a Iudaeis rex Agrippa aestimo me **beatum** apud te cum sim defensurus me hodie* (Vulgata);

*Ma **arvan ennese õnneks**, kuningas Agrippas, et ma tännapääv sinno ees saan ennese eest kosta keige nende asjade pärrast, mis Juda-rahwas mulle süüks andwad* (P 1739);

*Ma **arvan enesele õnneks**, kuningas Agrippas, et ma täna sinu ees saan kosta kõigi nende kaebuste pärrast, mis juudid tõstavad minu vastu* (P 1968);

*Ma **loen end õnnelikuks**, kuningas Agrippa, et ma võin täna sinu ees enese eest kosta kõige selle kohta, milles juudid mind süüdistavad* (P 1997).

Ka Ingliskeelne KJV ning vene varasem tõlketraditsioon on antud kirjakohta tõlkimisel kasutanud eesti sõna *õnn* (pro *õnnistus*) ekvivalentsi:

*I **think myself happy**, king Agrippa, because I shall answer for myself this day before thee touching all the things whereof I am accused of the Jews* (KJV);

*царь Агриппа! **почитаю себя счастливым**, что сегодня могу защищаться перед тобою во всем, в чем обвиняют меня Иудеи* (RST 1917).

Kolmas Uues Testamendis *õnnis*-tuletistega seotud kreeka tüvi on *sozo*. *Sozo*-tüvest tulenevaid veel vormid *soteria* ja *soter*, mida kahe nimetatud eestikeelse piiblitõlke puhul tuleks vaadelda koos *sozo*-tüvega.

Sozo-tüvele annab Marju Lepajõe koostatud kreeka-eesti õppesõnastik tähenduseks 'päästma'; 'vabastama'; 'säilitama'; 'kahjustamatult hoidma'; 'tervendama', 'terveks tegema'. Antud kreeka tüvi on heebrea keele *ješua*-tüve ekvivalent.

Ladinakeelne Vulgata kasutab *sozo*, *soteria*, *soter* vormide tõlkimiseks *salvus*, *salus* vorme. Käesolevas töös on vaatluse all ainult need juhud, mil kahes esimeses eestikeelses Piiblis kasutati *sozo*, *soter*, *soteria* vastetena *õnnis*-tuletisi. Kokku esineb *sozo*, *soteria*, *soter* vorme Uues Testamendis 179 korral, kuid kõiki tõlkevasteid eestikeelsetes Piiblitest ning ladinakeelset Vulgatat ja Martin Lutheri saksakeelset tõlget ei ole vaadeldud. Antud töö seisukohast on olulised vaid need 70 juhtu, mil tõlkevastete hulgas esinesid *õnnis*-tuletised.

1739. ja 1968. aasta piiblitõlkes on Uues Testamendis *sozo* (23 juhul), *soteria* (24 juhul) ja *soter* (kõigil 23 esinemisjuhul) tõlgitud *õnnis*-tuletisega.

Võib oletada, et *õnnis*-tuletise kasutamine nendes kohtades, kus algtekstis esineb *sozo*-tüvi, pärineb Martin Lutheri tõlgitud saksakeelsest Piiblist. Ralf Luther märgib oma "Uue Testamendi sõnaraamatus" järgmist: "Luther on tõlkinud "õndsusega" kaks sõna, mille põhitähendused on õige lahkuminevad. Üks, kreeka keeles "makarios", tähendab "õnnis" või "see, keda tuleb õndsaks

kiita". Selliselt on väljend edasiantav mäejutluse õndsakskiitmistes: "Õndsad on ...". Seesama sõna leidub ka Jaakobuse kirja 1. peatükis, kus üteldakse sellest, kes on vaadanud vabaduse täiusliku käsu sisse: "See on õnnis oma tegemises" (25. salm). Siin tuleb "õnnis" asemel ütelda umbes: rõõmust jooanud. – Teine väljend seisab kreekakeelses tekstis kõikjal seal, kus Luther tõlgib: "õndsaks tegema, õndsaks saama". See sõna "sozein" tähendab: päästma, passiivses vormis: päästetama. Sellele vastavalt tähendab nimisõna: "soteria" (õndsus) päästmine, pääste. Luther tõlgib seda nimisõna ka sageli päästega" (1992: 284).

T. Pauli 1989. aasta tõlkes ning sellele tuginevas 1997. aasta Piiblis on *õnnis*-tuletiste osas tehtud asendus – järjekindlalt on *sozo*-tüve *õnnis*-tuletistest vasted asendatud religioossete terminitega *päästma*, *pääste* ja *päästja*.

Järgnevalt näide *sozo*-tüve tõlkimise kohta Joh 3: 17:

Denn GOtt hat seinen Sohn nicht gesandt in die Welt, daß er die Welt richte, sondern daß die Welt durch ihn selig werde (Luther 1545);

non enim misit Deus Filium suum in mundum ut iudicet mundum sed ut salvetur mundus per ipsum (Vulgata);

sest Jummal ep olle omma Poega mitte läkkitanud ma-ilma, et temma maailma piddi hukkamõistma, vaid, et ma-ilm temma läbbi piddi õnsaks sama (P 1739);

Sest Jumal ei ole oma Poega läkitanud maailma, et ta maailma üle kohut mõistaks, vaid et maailm tema läbi õndsaks saaks (P 1968);

Jumal ei ole ju läkitanud oma Poega maailma kohut mõistma maailma üle, vaid et maailm pääseks Tema läbi (Paul 1989);

Jumal ei ole ju läkitanud oma Poega maailma, et ta kohut mõistaks maailma üle, vaid et maailm tema läbi päästetaks (P 1997).

Võrdluseks inglise ja vene tõlketraditsioon:

For God sent not his Son into the world to condemn the world; but that the world through him might be saved. (KJV)

Ибо не послал Бог Сына Своего в мир, чтобы судить мир, но чтобы мир спасен был чрез Него. (RST 1917)

Niisiis võib öelda, et 1739. ja 1968. aasta Piiblis vastavad õnnis-tuletised Uues Testamendis kolmele tüvele – *eulog(e)*, *makarios* ja *sozo* (koos *soteria* ja *soter* vormidega). 1997. aasta Piiblis vastavad õnnis-tuletised Uues Testamendis kolme tüve asemel kahele tüvele – *eulog(e)* ning *makarios*.

Kokkuvõtvalt võib esitada Vana ja Uue Testamendi terminikasutuse kohta eesti piiblitõlgetes järgmise skeemi:

Barak → *eulog(e)* → *kiitma* (objektiks Jumal 1739, 1968, 1997)

Barak → *eulog(e)* → *õnnistama* (objektiks inimene 1739, 1968, 1997)

Ješua → *sozo* → *päästma* (1997)

Ješua → *sozo* → *õnnistama* (1739, 1968)

5.6 Õnnistegija

Lähemalt tuleks vaadelda alajaotuses 5.5 mainitud Uue Testamendi kreekakeelset terminit *soter* (eestikeelne vaste *õnnistegija*, saksakeelne *Heiland*, ingliskeelne *Saviour*, soomekeelne *Pelastaja*, ladinakeelne *Salvator*, venekeelne *Спаситель*).

Oluline on kahe termini *õnnistegija* ja *päästja* kasutus. 1739. ja 1965. aasta Piiblis kasutatakse järjepidevalt sõna *õnnistegija*. 1997. aasta Piiblis on *õnnistegija* süstemaatiliselt asendatud sõnaga *Päästja*.

Tiituse 3. peatüki neljas salm kõlab kolmes eestikeelses tõlkes järgmiselt:

Agga kui Jumala meie õnnistegqia heldus ja armastus innimeste wasto ilmus, (P 1739)

Aga kui Jumala, meie Õnnistegqija heldus ja inimesearmastus ilmus, (P 1968)

Kui aga Jumala, meie Päästja heldus ja inimesearmastus ilmus, (P 1997)

Võrdlusena ladinakeelne Vulgata, Martin Lutheri saksakeelne ning inglise ja vene tõlge:

cum autem benignitas et humanitas apparuit salvatoris nostri Dei (Vulgata);

Da aber erschien die Freundlichkeit und Leutseligkeit Gottes, unsers Heilandes (Luther 1545);

Когда же явилась благодать и человеколюбие Спасителя нашего, Бога (RST 1917);

But after that the kindness and love of God our Saviour toward man appeared (KJV).

Oskar Loorits väidab, et *Spas[itelj]* (=kr Sõtër) kohanes täielikult setu keelde kui *Paass* ja juba varakult tõlgiti eesti keelde kui *Päästja* ning liivi keelde kui *Pästai*. Kultuuriajalooliselt tüüpiline fakt on see, et lätlased laenasid *Pestītāj* algselt liivlastelt kui vabastajat märkiva sõna, mida on mõnikord asendanud sõna *Glābējs*. Eesti keele sõna *Lunastaja* on semantiliselt lähemal sõnale *Iskupitelj* kui Vabastaja-Erlöser-Salvator: *luna* on vana germaani laensõna ja tähendab 'väljaostmine'. (Loorits 1962: 209,210)

Sõna *õnnistegija* päritolu kohta on Oskar Loorits väitnud, et 'Heiland' on *Õnnistekija* 'Seligmacher' paralleelnimetus, tõlgitud otse venekeelsest sõnast *Blagodetelj* ning eesti keeles spetsialiseerunud Kristuse märkimisele. (Loorits 1962: 210)

Nõo õpetaja Martin Lipp on 1895. aastal arvanud *õnnistegija* kohta järgmist: "Aga koguni kasuta pole ka katolik aeg meie hariduse kohta mööda käinud. Siin pannakse alus, mille pääl pärastine aeg edasi ehitab. Näituseks on vististe kunstsõnad ristiusu mõtete tähenduseks meie ema-keeles, nagu: õnnistus, *Õnnistegija*, *Äralunastaja*, j.n.e. juba katolikul ajal loodud. See aeg on kiva kokku kannud, mis pärast hooneks pidivad saama" (1895: 81).

E. Salumaa koostatud käsikirjalises teoses "Dogmaatika märksõnades" III, on märksõna *õnnistegija* all ära toodud järgmine seletus: "ÕNNISTEGIJA on Kristuse kui Lunastaja rahvapärane nimetus, mis saksakeelse nimetuse "Heiland" tõlkesõnana on usulises keelepruugis kasutusele tulnud ilmselt pietistlike ringkondade kaudu" (Salumaa 1984: 208).

1997. aasta tõlkes, mille aluseks on Toomas Pauli 1989. aastal valminud Uue Testamendi tõlge, on oluliselt korrigeeritud terminite üks-ühele vastavuse põhimõtet. 23 *soter*-tüve esinemisjuhu puhul, mis esimeses kahes eestikeelses Piiblis (1739, 1968) on tõlgitud alati *õnnis*-tuletistega, on 1997. aasta tõlkes läbivalt järgitud kreeka *sozo ja* eesti *pääs*-tüve vastavust.

Kokkuvõte

Antud töö on olnud püüe kajastada ühe eesti piiblitermini kujunemist, vaadeldes detailsemalt selle etümoloogilisi aspekte ning tähendust ning analüüsidest statistiliselt *õnnis*-tuletiste esinemist võrdluses vastavate algkeelte ja teiste tähtsamate tõlgetega. See oli vaid väike osa piiblitõlke ajaloost ning püüd näidata pühakirja tõlkimise kompleksust, keerukust ning probleemide rohkust.

Töö keskmes on *õnnis*-tuletiste suhe Piibli originaalkeelte terminitega ning tõlkestatistika võrdlus ladinakeelse Vulgata tõlke ning Martin Lutheri saksakeelse Piibliga. Võrdlus näitab, et ladinakeelne Vulgata järgib ühe termini ulatuses võimalikult täpselt üks-ühele vastavust Piibli originaalkeelte terminitega ehk siis formaalse ekvivalentsi printsiipi, samas kui Lutheri saksakeelne tõlge on palju vabam tõlge ja järgib dünaamilise ekvivalentsi printsiipi. Eesti tõlked sarnanevad *õnnis*-tuletiste kasutamisel pigem Lutheri traditsioonile ega järgi väga täpselt formaalse vastavuse printsiipi.

Antud terminipesa (*õnnis*-tuletised) uurides võib välja tuua, et eestikeelses Piiblis kasutatakse heebrea *barak* ja kreeka *eulog(e)* tüve tõlkimisel kaksiksüsteemi: Jumal **õnnistab** inimest, inimene **kiidab** Jumalat – ehkki Piibli originaalkeeltes esineb kummagi puhul sama tüvi. Tegemist on ilmselt otsese Lutheri saksakeelse tõlke mõjuga. Kui üldiselt on eestikeelse piiblitõlke kohta väidetud, et see on tehtud Piibli originaalkeelte põhjal ning Lutheri tõlkega kattuvuse protsent on väike, siis *õnnis*-tuletiste puhul on kattuvus Lutheri terminikasutusega suur.

1739. aasta eesti piiblitõlke mustandkäsikirja paranduste põhjal on selgelt näha, et kaksiksüsteem on teadlikult sisse viidud. Kaksiksüsteem on säilinud muutumatult kahes esimeses piiblitõlkes (1739, 1968). Eesti piiblitõlke ajaloost on siiski teada üks Vana Testamendi psalmide tõlkevariant (Paul 1989), milles *barak*-tüve edasiandmisel kaksikjaotust ei kasutata, vaid heebrea *barak*-tüvi tõlgitakse sõnaga *õnnistama*, olenemata asjaolust kellelt kellele tegevus on suunatud.

Eestikeelse Uue Testamendi *õnnis*-tuletiste vastavust Piibli originaalkeele terminitega on tänaseks korrigeeritud. 1739. ja 1968. aasta Piiblis vastavad *õnnis*-tuletised Uues Testamendis originaali kolmele tüvele – *eulog(e)*, *makarios* ja *sozo* (koos *soteria* ja *soter* vormidega). 1997. aasta Piiblis vastavad *õnnis*-tuletised Uues Testamendis kahele tüvele – *eulog(e)* ning *makarios*.

Kreekakeelse originaali *sozo*-tüve (koos *soteria* ja *soter* vormidega) tõlkevastetena esinenud *õnnis*-tuletised asendati 1997. aasta eestikeelses Uues Testamendis *pääs*-tüvega. Asendus tehti esimesena 1989. aastal ilmunud tõlkes, millele tugineb 1997. aasta piiblitõlge.

Eestikeelse Piibli kujunemislugu kätkeb endas kindlasti veelgi keerulisemaid tõlkeprobleeme ning on seega ammendamatuks uurimisallikaks nii teoloogidele kui ka lingvistidele nüüd ja edaspidi.

Zusammenfassung

In dieser Magisterarbeit werden die Geschichte und die Hintergründe einer Wortfamilie in der estnischen Sprache behandelt. Die Betrachtungsschwerpunkte bilden die *õnnis*-Ableitungen (Segen-Ableitungen) und die mit dem Thema des Segnens verbundenen Übersetzungsprobleme.

Im Mittelpunkt des Problems befindet sich die Tatsache, dass in der estnischen Begriffsfamilie - im Vergleich zu den biblischen Originalsprachen (griechisch *eulogeia*, hebräisch *barak*) - die Benutzungsmöglichkeiten nur teilweise mit denjenigen in den biblischen Originalsprachen übereinstimmen. Im Neuen Testament sind unterschiedliche griechische Wortstämme (*eulogeia*, *makarios*, *sozo*) mit Hilfe der *õnnis*-Ableitungen übersetzt worden.

In der Magisterarbeit wurden die Lutherübersetzung, die Vulgata und die drei wichtigsten estnischsprachigen Übersetzungen (1739, 1968, 1999) miteinander verglichen.

Die Vergleichsergebnisse zeigen, dass bei der Übersetzung der *õnnis*-Ableitungen die Lutherübersetzung als Maßstab diene. Während die estnischen Bibelforscher im Allgemeinen den Standpunkt vertreten, dass die estnischen Bibelübersetzungen von den Originalsprachen ausgehen, basieren die *õnnis*-Ableitungen in der estnischen Bibel auf dem Wortgebrauch Luthers.

Neben der kurzen Behandlung des kulturellen Hintergrundes der Bibelübersetzung wird auch ihre Eigenschaft als Literaturtext und Fachtext analysiert. Darüber hinaus werden das Äquivalenzprinzip im Prozess der Bibelübersetzung sowie die Besonderheiten der Übersetzung von Termini betrachtet.

Kasutatud piiblitõlked

BLB – www.blueletterbible.org

KJV 1996 = The FreeBible(TM) King James Version keyed to Strong's Numbers. Copyright 1996–1999. Steven Kollmansberger. [CD]

Paul 1989 = Uus Testament ja psalmid ehk Vana Testamendi laulud. Tallinn. EELK Konsistoorium. 1989

P 1739 = Piibliraamat. Faksiimileväljaanne I trükist 1739. Eesti Raamat, Tallinn.

P 1968 = Piibel. Vana ja Uus Testament 1968. Soome Piibliselts. BFBS.

P 1997 = CD Piibel. Eesti Piibel 1999. Eesti Piibliselts

RST 1917 = Russian Synodal Text 1917. <http://www.russianbible.net/>

Vulgata = Biblia Sacra iuxta Vulgatam Versionem. 1969, 1994 Deutsche Bibelgesellschaft. Stuttgart.

Luther 1545 = Luther Bibel 1545. <http://bible.gospelcom.net/cgi-bin/bible?language=german&version=LUTH>

Bibliograafia

- Anttila, Raimo; Uotila, Eeva (1985) *Onsi on onni onnetoman*. Virittäjä. Kotikielen Seuran Aikakauslehti. 1985/4
- Bock, Darrell L. (1998) *Blasphemy and Exaltation in Judaism and the Final Examination of Jesus: a philological historical study of the key Jewish themes impacting Mark 14:61–64*. Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 2. Reihe; 106. Tübingen: Mohr Siebeck
- Cotterell, Peter; Turner, Max (1989) *Linguistics & Biblical interpretation*. SPCK
- EAA, f 1187, n2 s 5325
- EE = Eesti Entsüklopeedia 10 (1998). Türi – Y. Tallinn. Eesti Entsüklopeediakirjastus.
- Ehasalu, Epp; Habicht, Külli; Kingisepp, Valve-Liivi; Peebo, Jaak (1997) *Eesti keele vanimad tekstid ja sõnastik*. Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 6. Tartu.
- EKK = Eesti keele käsiraamat (2000) (koostanud M.Erelt, T.Erelt, K.Ross) Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn
- Erelt, Tiiu (1982) *Eesti oskuskeel*. Tallinn, Valgus
- Estonica = Võrguentsüklopeedia Estonica. Eesti Instituut. www.estonica.org
- EVS-ISO 1087-1:2002 Terminoloogiatöö. Sõnastik. Osa 1: Teooria ja Rakendus. Eesti standardikeskus
- Gabel, John B.; Wheeler, Charles B.; York, Anthony D. (1996) *The Bible as Literature. An Introduction*. Third Edition. Oxford University Press.
- Gentzler, Edwin (1998) *Poetry translation*. Routledge encyclopedia of translation studies. Edited by Mona Baker. London. New York: Routledge, 1998

- Heckel, Ulrich (2002) *Der Segen im Neuen Testament. Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament*; 150. Tübingen : Mohr Siebeck
- HELOT = Hebrew and English Lexicon of the Old Testament with the Appendix Containing the Biblical Aramaic. (1951) Based on the Lexicon of William Gesenius as translated by Edward Robinson. Clarendon Press: Oxford
- Hint, Mati (1998) *Häälikutest sõnadeni. Eesti keele häälikusüsteem üldkeeleteaduslikul taustal. Teine ümbertöötatud trükk. Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn, 1998*
- Jenni, Ernst; Westermann, Claus (1997) *Theological Lexicon of the Old Testament. Vol 1. Ab – hnp. Translated by Mark E. Biddle. Hendrikson Publishers.*
- Kasik, Reet (1996) *Eesti keele sõnatuletus. Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 3. Tartu Ülikooli kirjastuse trükikoda.*
- Kaups, Karl (1934) *50 aastat apostlite radadel: jooni baptisti koguduste eluarengust Eestis. E.B.K Liidu kirjastus. Keila*
- Kenny, Dorothy (1998) *Equivalence. Routledge encyclopedia of translation studies. Edited by Mona Baker. London. New York: Routledge, 1998*
- Kittel, Gerhard (1990) *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament. Band II. Verlag W. Kohlhammer. Stuttgart. Berlin. Köln.*
- Kuningas-Autio, Johanna (1998) *Intentio ja implikatuuri: Raamatun kielikuvat ja kääntäminen. Tutkielmiä Raamatun kielestä. Toimittaneet Aila Mielikäinen ja Paavo Suihkonen. Jyväskylän Yliopisto.*
- Lepajõe, Marju (2000) *Kreeka–eesti Uue Testamendi õppesõnastik. Akadeemiline Teoloogia Selts. Tartu.*
- Lipp, Martin (1895) *Kodumaa kiriku ja hariduse lugu. Esimene raamat: katoliku kiriku ajast Rootsi aja lõpuni. Eesti rahva 75-aastase priiuse*

- juubeli mälestuseks. Jurjevis (Tartus). Trükitud H. Laakmann'i kulu ja kirjadega.
- Loorits, Oskar (1962) *Zur christlichen Terminologie bei den Esten, Liven und Letten*. Issanda kiriku tööpõllul. Eesti vaimulik raamat. Uppsala.
- Luther, Martin (2000) *Kiri tõlkimisest ja pühakute eestpalvest*. Tõlkinud Kristiina Ross. Vikerkaar. Nr 2–3.
- Luther, Ralf (1992) Uue Testamendi sõnaraamat. Faksiimiletrükk. EELK Konsistooriumi kirjastus- ja infoosakond. Tallinn.
- Matissoff, James A. (2000) Blessings, curses, hopes, and fears. Psycho-ostensive expressions in yiddish. Stanford University Press. Stanford, California lk 39.
- Mägiste, Julius (2000) *Estnisches etymologisches Wörterbuch XII*. 2. Auflage. Helsinki, lk 4028
- Nida, Eugene A. (1960) *Message and mission: the communication of the christian faith*. Harper & Row , Publishers. New York, Evanston, and London
- Nida, Eugene A.; Taber, Charles (1969) *Theory and practice of translation*. Published for the United Bible Societies by E.J. Brill. Leiden.
- Nida, Eugene A. & Waard, Jan de. (1986) *From one Language to another: Functional Equivalence in Bible Translating*. Thomas Nelson Publishers. Nashville. Camden. New York.
- Nida, Eugene A. (2004) *Principles of correspondence*. The Translation Studies Reader. Second Edition. Edited by Lawrence Venuti. Routledge. New York.
- Paul, Toomas (1999) *Eesti piiblitõlke ajalugu. Esimestest katsetest kuni 1999. aastani*. Eesti Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi toimetised nr 72. Tallinn
- Raag, Raimo (1988) *Nunn, prilla, koka ja teised. Eesti keele rootsi laensõnadest*. Keel ja Kirjandus nr 11. Tallinn.

- Rannut, Ülle (1989) *Esimene eestikeelne Piiblitõlge – 250*. Akadeemia nr 9.
- Rebane, Siiri (2002) Katoliikliku kultuuri sõnu eesti keeles. Väike seletav sõnastik. Seminaritöö. Tartu Ülikool. Eesti keele õppetool.
- Riistan, Ain. (1999) *Kultuurilis-lingvistilistest religioonikäsitlustest varakristliku kristoloogia näitel*. Via Theologica 2. Kõrgema Usuteadusliku Seminari Toimetised. Tartu.
- Ross, Kristiina (1988) *Joonast ja valaskalast*. Keel ja Kirjandus nr 11. Tallinn
- Ross, Kristiina (1995) *Ülemlaulu tõlkest esimeses eestikeelses Piiblis*. Akadeemia nr 1. Tartu.
- Routledge = Routledge encyclopedia of translation studies. Edited by Mona Baker. London. New York: Routledge, 1998
- Rätsep, Huno (2002) Sõnaloo raamat. Ilmamaa. Tartu
- Sager, Juan C. (1998) *Terminology, applications*. Routledge encyclopedia of translation studies. Edited by Mona Baker. London. New York: Routledge.
- Salumaa, E (1984) Dogmaatika märksõnades III. (Paadumus–Ülestõusmine). Tallinn. Käsikirja koopia. EELK Usuteaduse Instituudi Raamatukogu.
- Strong, James (1985) Strong's exhaustive concordance. Compact edition. Dictionaries of the Hebrew and Greek Words of the original, with References to the English Words. Baker Book House. Michigan
- Superanskaja, A.V.; Podolskaja, N.V.; Vasiljeva, N.V. (1989) Obšaja terminologija. Voprosi teorii. Moskva "Nauka".
- Tarvel, Enn (1997) *Mission und Glaubenswechsel in Estland und Livland im 11.–13. Jahrhundert aufgrund sprachlicher Quellen*. Rom und Byzanz im Norden. Mission und Glaubenswechsel im Ostseeraum während des 8.–14. Jahrhunderts. Band II. Herausgegeben vor Michael Müller-Wille. Akademie der

Wissenschaften und der Lietatur. Mainz. Franz Steiner Verlag, Stuttgart.

Viitso 2003 = T. R. Viitso e-postikiri. 28. august 2003

Võõbus, Arthur (1969) *Muinaseestlaste suhted kristlusega*. Oma Kirik. EELK esimese praostkonna väljaanne. November, nr 2 (5). Brooklyn, New York

Õim, Asta (2003) *Armastus ja õnn eestlaste maailmapildis*. Keel ja Kirjandus. 2003/11

Werblowsky R.J. Zwi, Wigoder G. (1997) *The Oxford Dictionary of the Jewish Religion*. New York. Oxford. Oxford University Press.

Wiedemann, F.J. (1896) *Ehstnisch-deutsches Wörterbuch*. St. Petersburg.

Wilt, Timothy (2003) *Bible Translation. Frames of Reference*. St. Jerome Publishing Manchester, UK.

Wright, Sue Ellen; Budin, Gerhard (1997) *Handbook of terminology management. Volume 1. Basic aspects of terminology management*. John Benjamins Publishing Company. Amsterdam/Philadelphia

Lisad

Lisa 1. Vana Testamendi koondtabel

Lisa 2. Uue Testamendi koondtabel

2a. *eulog(e)*-tüve tõlkevasted eri tõlgetes lähtuvalt kreeka konkordantsist (BLB)

2b. *makarios*-vormide tõlkevasted eri tõlgetes lähtuvalt kreeka konkordantsist (BLB)

2c. *sozo*, *soter*, *soteria* esinemisjuhud, mis 1968. aasta Piiblis on tõlgitud õnnistulemistega

Lisa 1 Vana Testamendi koondtabel

Kirjakoht	heebrea tüvi	Vulgata	Luther	1739	1968	1997
1 Mo 1:22	barak	benedixitque	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 1:28	barak	benedixitque	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 2:3	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 5:2	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 9:1	barak	benedixitque	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 9:26	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
1 Mo 12:2	barak	benedictus	segnen	õnnistada	õnnistan	õnnistan
1 Mo 12:3	barak	benedicam	segnen	õñistada	õnnistan	õnnistan
1 Mo 12:3	barak	benedicentibus	segnen	õnnistavad	õnnistavad	õnnistavad
1 Mo 12:3	barak	benedicentur	gesegnet werden	õñistud sama	õnnistavad	õnnistavad
1 Mo 14:19	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 14:19	barak	benedictus	gesegnet seiest	õnnistud olgo	olgu õnnistatud	olgu õnnistatud
1 Mo 14:20	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud on	olgu kiidetud	olgu kiidetud
1 Mo 17:16	barak	benedicam	segnen	õnnistada	õnnistan	õnnistan
1 Mo 17:16	barak	benedicurus	segnen	õnnistada	õnnistan	õnnistan
1 Mo 17:20	barak	benedicam	gesegnet	ollen õñistanud	õnnistan	õnnistan
1 Mo 18:18	barak	benedicendae	gesegnet	õnnistud sama	õnnistavad	õnnistatakse
1 Mo 22:17	barak	benedicam	segnen	õnnistada	õnnistan	õnnistan
1 Mo 22:18	barak	benedicentur	gesegnet werden	õnnistama	õnnistavad	õnnistavad
1 Mo 24:1	barak	benedixerat	gesegnet	õnnistand	oli õnnistanud	oli õnnistanud
1 Mo 24:11	barak		0 lagern	põlvede peale mahhaheita	põlvili heita	põlvili heita
1 Mo 24:27	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
1 Mo 24:31	barak	benedicte	Gesegnet	õnnistud	õnnistatu	õnnistatu
1 Mo 24:35	barak	benedixit	gesegnet	õnnistanud	on õnnistanud	on õnnistanud
1 Mo 24:48	barak	benedicens	lobte	kiitsin	kiitsin	kiitsin
1 Mo 24:60	barak		0 segneten	õnnistasid	õnnistasid	õnnistasid
1 Mo 25:11	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 26:3	barak	benedicam	segnen	õnnistada	õnnistan	õnnistan
1 Mo 26:4	barak	benedicentur	gesegnet werden	õnnistama	õnnistavad	õnnistavad
1 Mo 26:12	barak	benedixitque	segnete	õñistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 26:24	barak	benedicam	segnen	õnnistada	õnnistan	õnnistan
1 Mo 26:29	barak	benedictione	Gesegnete	õñistud	õnnistatu	õnnistatu
1 Mo 27:4	barak	benedicat	segne	õnnistab	õnnistaks	õnnistaks
1 Mo 27:7	barak	benedicam	segne	õnnistan	õnnistan	õnnistan

Lisa 1 Vana Testamendi koondtabel

1 Mo 27:10	barak	benedicat	segne	õnnistaks	õnnistaks	õnnistaks
1 Mo 27:19	barak	benedicat	segne	õnnistada	õnnistaks	õnnistaks
1 Mo 27:23	barak	benedicens	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 27:25	barak	benedicat	segne	õnnistab	õnnistaks	õnnistaks
1 Mo 27:27	barak	benedicens	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 27:27	barak	benedixit	gesegnet	on õnnistanud	on õnnistanud	on õnnistanud
1 Mo 27:29	barak	benedictionibus	gesegnet sei	õnnistud olgo	olgu õnnistatud	olgu õnnistatud
1 Mo 27:29	barak	benedixerit	segnet	õnnistawad	õnnistab	õnnistab
1 Mo 27:30	barak		0 Segen	õnnistanud	oli õnnistanud	oli õnnistanud
1 Mo 27:31	barak	benedicat	segne	õnnistada	õnnistaks	õnnistaks
1 Mo 27:33	barak	benedixique	gesegnet	õnnistasin	õnnistasin	õnnistasin
1 Mo 27:33	barak	benedictus	gesegnet	õnnistud	õnnistatuks	õnnistatuks
1 Mo 27:34	barak	benedic	Segne	õnnista	õnnista	õnnista
1 Mo 27:38	barak	benedictionem	Segne	õnnista	õnnista	õnnista
1 Mo 27:41	barak	benedixerat	Segens	olli õnnistanud	oli õnnistanud	oli õnnistanud
1 Mo 28:1	barak	benedixit	segnete	õñistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 28:3	barak	benedicat	segne	õnnistago	õnnistagu	õnnistagu
1 Mo 28:6	barak	benedixisset	gesegnet	olli õnnistanud	oli õnnistanud	oli õnnistanud
1 Mo 28:6	barak	benedictionem	gesegnet	olli õnnistanud	olles õnnistanud	olles õnnistanud
1 Mo 28:14	barak	benedicentur	gesegnet werden	sama õnnistud	õnnistavad	õnnistavad
1 Mo 30: 27	barak	benedixerit	segnet	on õnnistanud	on õnnistanud	on õnnistanud
1 Mo 30:30	barak	benedixitque	gesegnet	on õnnistanud	on õnnistanud	on õnnistanud
1 Mo 32:1	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 32:27	barak	benedixeris	segnest	õnnista	õnnista	õnnista
1 Mo 32:30	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 35:9	barak	benedixitque	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 39:5	barak	benedixitque	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 47:7	barak	benedicens	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 47:10	barak	benedicto	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 48:3	barak	benedixitque	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 48:9	barak	benedicam	segne	õnnistan	õnnistaksin	õnnistaksin
1 Mo 48:15	barak	benedixitque	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 48:16	barak	benedicat	segne	õnnistago	õnnistagu	õnnistagu
1 Mo 48:20	barak	benedixitque	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 48:20	barak	bededicetur	segnen	õnnistada	õnnistatagu	õnnistatagu

Lisa 1 Vana Testamendi koondtabel

1 Mo 49:25	barak	benedictionibus	gesegnet	õnnistab	õnnistagu	õnnistagu
1 Mo 49:28	barak	benedixitque	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Mo 49:28	barak	benedictionibus	Segen	õnnistas	õnnistas	õnnistas
2 Mo 12:32	barak	benedicite	segnet	õnnistage	õnnistage	õnnistage
2 Mo 18:10	barak	benedictus	gelobet sei	kidetud olgu	kiidetud olgu	kiidetud olgu
2 Mo 20:11	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
2 Mo 20:24	barak	benedicam	segnen	õnnistada	õnnistan	õnnistan
2 Mo 23:25	barak	benedicam	segnen	õnnistab	õnnistab	õnnistab
2 Mo 39:43	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
3 Mo 9:22	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
3 Mo 9:23	barak	benedixerunt	segneten	õnnistasid	õnnistasid	õnnistasid
4 Mo 6:23	barak	benedicetis	segnet	õnnistama	õnnistades	õnnistades
4 Mo 6:24	barak	benedicat	segne	õnnistago	õnnistagu	õnnistagu
4 Mo 6:27	barak	benedicam	segne	õnnistada	õnnistan	õnnistan
4 Mo 22:6	barak	benedictus	segnest	õnnistad	õnnistad	õnnistad
4 Mo 22:6	barak	benedixeris	gesegnet	on õnnistud	on õnnistatud	on õnnistatud
4 Mo 22:12	barak	benedictus	gesegnet	on õnnistud	on õnnistatud	on õnnistatud
4 Mo 23:11	barak	benedicis	segnest	olled õnnistand	oled õnnistanud	oled õnnistanud
4 Mo 23:20	barak	benedicendum	segnen	õnnistada	õnnistada	õnnistada
4 Mo 23:20	barak	benedictionem	segne	on õnnistand	on õnnistanud	on õnnistanud
4 Mo 23:25	barak	benedicas	segnen	õnnistama	õnnista	õnnista
4 Mo 24:1	barak	benediceret	segnete	õnnistada	õnnistamine	õnnistamine
4 Mo 24:9	barak	benedixerit	Gesegnet sei	õnnistawad	õnnistatud olgu	õnnistatud olgu
4 Mo 24:9	barak	benedictus	segnet	on õnnistud	õnnistavad	õnnistavad
4 Mo 24:10	barak	benedixisti	gesegnet	olled õnnistand	oled õnnistanud	oled õnnistanud
5 Mo 1:11	barak	benedicat	segne	õnnistago	õnnistagu	õnnistagu
5 Mo 2:7	barak	benedixit	gesegnet	on õnnistanud	on õnnistanud	on õnnistanud
5 Mo 7:13	barak	benedicetque	segnen	õnnistada	õnnistab	õnnistab
5 Mo 7:13	barak		0 segnen	õnnistada	õnnistab	õnnistab
5 Mo 7:14	barak	benedictus	Gesegnet	õnnistud	õnnistatud oled	õnnistatud oled
5 Mo 8:10	barak	benedicas	lobest	kiitma	kiida	kiida
5 Mo 10:8	barak	benediceret	loben	õnnistama	õnnistama	õnnistama
5 Mo 12:7	barak	benedixerit	gesegnet	on õnnistanud	on õnnistanud	on õnnistanud
5 Mo 14:24	barak	benedixerit	gesegnet	õnnistab	on õnnistanud	on õnnistanud
5 Mo 14:29	barak	benedicat	segne	õnnistab	õnnistaks	õnnistaks

Lisa 1 Vana Testamendi koondtabel

5 Mo 15:4	barak	benedicat	segnen	õnnistada	õnnistab	õnnistab
5 Mo 15:6	barak	benedicet	segnen	õnnistab	õnnistab	õnnistab
5 Mo 15:10	barak	benedicat	segnen	õnnistab	õnnistab	õnnistab
5 Mo 15:14	barak	benedixerit	gesegnet	õnnistand	on õnnistanud	on õnnistanud
5 Mo 15:18	barak	benedicat	segnen	õnnistab	õnnistab	õnnistab
5 Mo 16:10	barak	benedictionem	gesegnet	õnnistanud	õnnistab	õnnistab
5 Mo 16:15	barak	benedicetque	segnen	õnnistada	õnnistada	õnnistada
5 Mo 21:5	barak	benedicant	loben	õnnistawad	õnnistaksid	õnnistaksid
5 Mo 23:21	barak	benedicat	segne	õnnistada	õnnistaks	õnnistaks
5 Mo 24:13	barak	benedicat	segne	õnnistada	õnnistada	õnnistada
5 Mo 24:19	barak	benedicat	segne	õnnistada	õnnistaks	õnnistaks
5 Mo 26:15	barak	benedic	segne	õnnista	õnnista	õnnista
5 Mo 27:12	barak	benedicendum	segnen	õnnistama	õnnistamiseks	õnnistamiseks
5 Mo 28:3	barak	benedictus	Gesegnet	õnnistud	õnnistatud	õnnistatud
5 Mo 28:3	barak	benedictus	Gesegnet	õnnistud	õnnistatud	õnnistatud
5 Mo 28:4	barak	benedictus	Gesegnet	õnnistud	õnnistatud	õnnistatud
5 Mo 28:5	barak	benedictus	Gesegnet	õnnistud	õnnistatud	õnnistatud
5 Mo 28:6	barak	benedictus	Gesegnet	õnnistud	õnnistatud	õnnistatud
5 Mo 28:6	barak	benedictus	Gesegnet	õnnistud	õnnistatud	õnnistatud
5 Mo 28:8	barak	benedictus	segnen	õnnistab	õnnistab	õnnistab
5 Mo 28:12	barak	benedicet	segne	õnnistada	õnnistades	õnnistades
5 Mo 29:18	barak	benedicat	segne	õnnistab	õnnistab	õnnistab
5 Mo 30:16	barak	benedicatque	segne	õnnistada	õnnistaks	õnnistaks
5 Mo 33:1	barak	benedictio	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
5 Mo 33:11	barak	benedic	segne	õnnista	õnnista	õnnista
5 Mo 33:13	barak	benedictione	Segen	õnnistud	õnnistagu	õnnistagu
5 Mo 33:20	barak	benedictus	sei gesegnet	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
5 Mo 33:24	barak	benedictus	sei gesegnet	olgo õnnistud	olgu õnnistatud	olgu õnnistatud
Jo 8:33	barak	benedictionis	segnen	õnnistada	õnnistada	õnnistada
Jo 14:13	barak	benedixitque	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
Jo 17:14	barak	benedixerit	gesegnet	on õnnistand	on õnnistanud	on õnnistanud
Jo 22:6	barak	benedixitque	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
Jo 22:7	barak	benedixisset	gesegnet	õnnistas	õnnistas	õnnistas
Jo 22:33	barak		0 lobten	kiitsid	kiitsid	kiitsid
Jo 24:10	barak	benedixi	segnete	õnnistama	õnnistama	õnnistama

Lisa 1 Vana Testamendi koondtabel

Kht 5:2	barak	benedicite	lobet	kiitke	kiitke	kiitke
Kht 5:9	barak	benedicite	lobet	kiitke	kiitke	kiitke
Kht 5: 24	barak	benedicta	Gesegnet sei	õnnistud olgo	õnnistatud	õnnistatud
Kht 5: 24	barak	benedicatur	Gesegnet sei	õnnistud olgo	õnnistatud	õnnistatud
Kht 13:24	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
Kht 17:2	barak	benedictus	Gesegnet sei	õnnistud olgo	õnnistagu	õnnistagu
Rutt 2:4	barak	benedicat	segne	õnnistago	õnnistagu	õnnistagu
Rutt 2:19	barak	benedictus	Gesegnet sei	olgo õnnistud	olgu õnnistatud	olgu õnnistatud
Rutt 2:20	barak	benedictus	Gesegnet sei	olgo õnnistud	õnnistagu	õnnistagu
Rutt 3:10	barak	benedicta	Gesegnet seiest	õnnistud olgo	õnnistagu	õnnistagu
Rutt 4:14	barak	benedictus	Gelobet sei	olgo kidetud	kiidetud olgu	kiidetud olgu
1 Sa 2:20	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Sa 9:13	barak	benedicit	segnet	õnnistama	õnnistama	õnnistama
1 Sa 13:10	barak	salutare	segnen	õnnistama	teretama	teretama
1 Sa 15:13	barak	benedictus	Gesegnet seiest	õnnistud olgo	õnnistagu	õnnistagu
1 Sa 23:21	barak	benedicti	Gesegnet seid	õnnistud ollete	õnnistagu	õnnistagu
1 Sa 25:14	barak	benedicerent	segnen	terwit wima	tervitama	tervitama
1 Sa 25:32	barak	benedictus	Gelobet sei	õnnistud olgo	õnnistatud olgu	õnnistatud olgu
1 Sa 25:33	barak	benedictum	gesegnet sei	õnnistud olgo	õnnistatud olgu	õnnistatud olgu
1 Sa 25:33	barak	benedicta	gesegnet seiest	õnnistud	õnnistatud oled	õnnistatud oled
1 Sa 25:39	barak	benedictus	Gelobet sei	õnnistud olgo	õnnistatud olgu	õnnistatud olgu
1 Sa 26:25	barak	benedictus	Gesegnet seiest	õnnistud olgo	ole õnnistatud	ole õnnistatud
2 Sa 2:5	barak	benedicti	Gesegnet seid	õnnistud olgo	õnnistagu	õnnistagu
2 Sa 6:11	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
2 Sa 6:12	barak	benedixit	segnete	õnnistanud	on õnnistanud	on õnnistanud
2 Sa 6:18	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
2 Sa 6:20	barak	benediceret	segnen,	õnnistama	õnnistama	õnnistama
2 Sa 7:29	barak	benedictione	gesegnet	õnnista	õnnista	õnnista
2 Sa 7:29	barak	benedicetur	segne	õnnistakse	õnnistatakse	õnnistatakse
2 Sa 8:10	barak	salutare	segnen	terwit wima	õnnitlema	õnnitlema
2 Sa 13:25	barak	benedixit	segnete	õnnistas	andis õnnistuse	andis õnnistuse
2 Sa 14:22	barak	benedixit	dankte	õnnistas	õnnistas	õnnistas
2 Sa 18:28	barak	benedictus	Gelobt sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
2 Sa 19:40	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
2 Sa 21:3	barak	benedicatis	segnet	õnnistada	õnnistaksite	õnnistaksite

Lisa 1 Vana Testamendi koondtabel

2 Sa 22:47	barak	benedictus	gelobet sei	olgo kidetud	kiidetud olgu	kiidetud olgu
1 Ku 1:47	barak	benedixerunt	segnen	õnnistama	õnnitlema	õnnitlema
1 Ku 1:48	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
1 Ku 2:45	barak	benedictus	gesegnet	on õnnistud	olgu õnnistatud	olgu õnnistatud
1 Ku 5:21	barak	benedictus	Gelobet sei	olgo kidetud	kiidetud olgu	kiidetud olgu
1 Ku 8:14	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Ku 8:15	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
1 Ku 8:55	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Ku 8:56	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
1 Ku 8:66	barak	benedicentes	segneten	õnnistasid	õnnistasid	õnnistasid
1 Ku 10:9	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
1 Ku 21:10	barak	benedixit	gesegnet	teotanud	teotanud	teotanud
1 Ku 21:13	barak	benedixit	gesegnet	teotanud	on teotanud	on teotanud
2 Ku 4:29	barak	non salutes	grüsse	ära tereta	ära tereta	ära tereta
2 Ku 4:29	barak	salutaverit	grüsset	terretab	teretab	teretab
2 Ku 10:15	barak	benedixit	grüssste	terretas	teretas	teretas
1 Aj 4:10	barak	benedicens benedixeris	segnen	õnnistada	õnnista	õnnista
1 Aj 13:14	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Aj 16:2	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
1 Aj 16:36	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	tänu olgu	tänu olgu
1 Aj 16:43	barak	benediceret	segnen	õnnistama	õnnistama	õnnistama
1 Aj 17:27	barak	benedicere	segnen	õnnistada	õnnistama	õnnistama
1 Aj 17:27	barak	benedicta	segnest	olled õnnistanud	õnnistad	õnnistad
1 Aj 17:27	barak	benedicente	gesegnet	jääb õnnistud	õnnistatuks	õnnistatuks
1 Aj 18:10	barak	congratuletur	grüssen u. segnen	terwit wima	õnnitlema	õnnitlema
1 Aj 23:13	barak	benediceret	segnen	õnnistama	õnnistama	õnnistama
1 Aj 26:5	barak	benedixit	gesegnet	olli õnnistanud	oli õnnistanud	oli õnnistanud
1 Aj 29:10	barak	benedixit	lobete	kitis	kiitis	kiitis
1 Aj 29:10	barak	benedictus	Gelobet seiest	kidetud olgo	ole kiidetud	ole kiidetud
1 Aj 29:20	barak	benedicite	Lobet	kiitke	kiitke	kiitke
1 Aj 29:20	barak	benedixit	lobte	kiitsid	kiitis	kiitis
2 Aj 2:11	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
2 Aj 6:3	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
2 Aj 6:4	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
2 Aj 6:13	barak		0 fiel auf seine Kniee	heitis põlweli	heitis põlvili	heitis põlvili

Lisa 1 Vana Testamendi koondtabel

2 Aj 9:8	barak	benedictus	sei gelobet	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
2 Aj 20:26	barak	benedixerant	lobten	kiitsid	kiitsid	kiitsid
2 Aj 30:27	barak	benedicentes	segneten	õnnistasid	õnnistasid	õnnistasid
2 Aj 31:8	barak	benedixerunt	lobeten	kiitsid	kiitsid	kiitsid
2 Aj 31: 10	barak	benedixit	gesegnet	on õnnistand	on õnnistanud	on õnnistanud
Esra 7:27	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
Neh 8:6	barak	benedixit	lobete	kitis	kiitis	kiitis
Neh 9:5	barak	benedicite	lobet	kiitke	kiitke	kiitke
Neh 9:5	barak	benedictione	lobe	kiitko	kiidetud olgu	õnnistage
Neh 11:2	barak	benedixit	segnete	õnnistasid	õnnistas	õnnistas
liob 1:5	barak	benedixerint	gesegnet	Jummalaga jätnud	neednud	neednud
liob 1:10	barak	benedixisti	gesegnet	õnnistanud	oled õnnistanud	oled õnnistanud
liob 1:11	barak	benedixerit	segnen	jummalaga ei jäta	neab	õnnistab
liob 1:21	barak	benedictum	sei gelobt	olgo kidetud	olgu kiidetud	olgu kiidetud
liob 2:5	barak	benedicat	segnen	jummalaga ei jäta	neab	õnnistab
liob 2:9	barak	benedic	segne	kida	nea	nea
liob 31:20	barak	benedixerunt	gesegnet	õnnistanud	õnnistanud	õnnistanud
liob 42:12	barak	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
L 5:13	barak	benedices	segnest	õnnistad	õnnistad	õnnistad
L 10:3	barak	blasphemavit	segnet	õnnistab	kirub	kirub
L 16:7	barak	benedicam	lobe	kita	tānan	tānan
L 18:47	barak	benedictus	gelobet sei	olgo kidetud	kiidetud olgu	kiidetud olgu
L 26:12	barak	benedicam	loben	kita	kiidan	kiidan
L 28:6	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
L 28:9	barak	benedic	segne	õnnista	õnnista	õnnista
L 29:11	barak	benedicet	segnen	õnnistab	õnnistab	õnnistab
L 31:22	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	tānu olgu	tānu olgu
L 34:2	barak	benedicam	loben	kita	tānan	tānan
L 37:22	barak	benedicti	Gesegneten	õnnistud	õnnistatud	õnnistatud
L 41:14	barak	benedictus	Gelobt sei	kidetud olgo	tānu olgu	tānu olgu
L 45:3	barak	benedixit	segnet	õnnistab	on õnnistanud	on õnnistanud
L 49:19	barak	benedicet	tröstet sich	kidab önsaks	kiidab oma hinge õnnelikuks	kiidab oma hinge õnnelikuks
L 62:5	barak	benedicunt	geben gute Worte	õnnistawad	õnnistavad	õnnistavad
L 63:5	barak	benedicam	loben	kita	tānada	tānada
L 65:11	barak	benedic	segnest	õnnistad	õnnistad	õnnistad

Lisa 1 Vana Testamendi koondtabel

L 66:8	barak	benedicite	Lobet	kiitke	tänage	tänage
L 66:20	barak	benedictus	Gelobt sei	kidetud olgo	tänu olgu	tänu olgu
L 67:2	barak	benedicat	segne	õñistago	õñnistagu	õñnistagu
L 67:7	barak	benedicat	segne	õñnistago	õñnistagu	õñnistagu
L 67:8	barak	benedicat	segne	õñnistago	õñnistagu	õñnistagu
L 68:20	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	tänu olgu	tänu olgu
L 68:27	barak	benedicite	Lobet	kiitke	tänage	tänage
L 68:36	barak	benedictus	Gelobt sei	kidetud olgo	tänu olgu	tänu olgu
L 72:15	barak	benedicent	loben	õñistab	õñnistatakse	õñnistatakse
L 72:17	barak	benedicentur	gesegnet	õñnistawad	õñnistagu	õñnistagu
L 72:18	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	tänu olgu	tänu olgu
L 72:19	barak	benedictum	Gelobet sei	kidetud olgo	tänu olgu	tänu olgu
L 89:53	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	tänu olgu	tänu olgu
L 95:6	barak		0 knieen	heitkem põlveli	põlvitagem	põlvitagem
L 96:2	barak	benedicite	lobet	kiitke	kiitke	kiitke
L 100:4	barak	benedicite	lobet	kiitke	andke tänu	andke tänu
L 103:1	barak	benedic	Lobe	kida	kiida	kiida
L 103:2	barak	benedic	Lobe	kida	kiida	kiida
L 103:20	barak	benedicite	Lobet	kiitke	kiitke	kiitke
L 103:21	barak	benedicite	Lobet	kiitke	kiitke	kiitke
L 103:22	barak	benedicite	Lobet	kiitke	kiitke	kiitke
L 103:22	barak	benedic	lobe	kida	kiida	kiida
L 104:1	barak	benedic	Lobe	kida	kiida	kiida
L 104:35	barak	benedic	Lobe	kida	kiida	kiida
L 106:48	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	tänu olgu	tänu olgu
L 107:38	barak	benedicet	segnete	õñistas	õñnistas	õñnistas
L 109:28	barak	benedices	segne	õñistab	õñnista	õñnista
L 112:2	barak	benedicentur	gesegnet	õñnistud	õñnistatakse	õñnistatakse
L 113:2	barak	benedictum	Gelobet sei	olgo kidetud	olgu tänatud	olgu tänatud
L 115:12	barak	benedicet	segnet	õñnistab	õñnistab	õñnistab
L 115:12	barak	benedicet	segnet	õñnistab	õñnistab	õñnistab
L 115:12	barak	benedicet	segnet	õñnistab	õñnistab	õñnistab
L 115:13	barak	benedicet	segnet	õñnistab	õñnistab	õñnistab
L 115:15	barak	benedicti	Gesegneten	õñnistud	õñnistatud	õñnistatud
L 115:18	barak	benedicimus	loben	kita	täname	täname

Lisa 1 Vana Testamendi koondtabel

L 118:26	barak	benedictus	Gelobet sei	õnnistud olgo	õnnistatud olgu	õnnistatud olgu
L 119:12	barak	benedictus	Gelobet seiest	kidetud olgo	tänu olgu	tänu olgu
L 124:6	barak	benedictus	Gelobet sei	olgo kidetud	tänu olgu	tänu olgu
L 118:26	barak	benediximus	segnen	õnnistame	õnnistame	õnnistame
L 128:4	barak	benedicetur	gesegnet	õnnistakse	õnnistatakse	õnnistatakse
L 128:5	barak	benedicat	segnen	õnnistada	õnnistagu	õnnistagu
L 129:8	barak	benediximus	segnen	õnnistame	õnnistame	õnnistame
L 132:15	barak	benedicam	segnen	õnnistada	õnnistada	õnnistada
L 134:1	barak	benedicite	lobet	kiitke	tänage	tänage
L 134:2	barak	benedicite	lobet	kiitke	tänage	tänage
L 134:3	barak	benedicat	segne	õnnistago	õnnistagu	õnnistagu
L 135:19	barak	benedicite	lobe	kiitke	tänage	tänage
L 135:19	barak	benedicite	lobet	kiitke	tänage	tänage
L 135:20	barak	benedicite	lobet	kiitke	tänage	tänage
L 135:20	barak	benedicite	lobet	kiitke	tänage	tänage
L 135:21	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	olgu tänatud	olgu tänatud
L 144:1	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	tänatud olgu	tänatud olgu
L 145:1	barak	benedicam	loben	kita	tānan	tānan
L 145:2	barak	benedicam	loben	kita	tānan	tānan
L 145:10	barak	benedicant	loben	kiitma	tānavad	tānavad
L 145:21	barak	benedicet	lobe	kiitma	andku tänu	andku tänu
L 147:13	barak	benedixit	segnet	õnnistab	õnnistab	õnnistab
Õp 3:33	barak	benedicentur	gesegnet	õnnistab	õnnistab	õnnistab
Õp 5:18	barak	benedicta	sei gesegnet	olgo õnnistud	olgu õnnistatud	olgu õnnistatud
Õp 20:21	barak	benedictione	gesegnet	õnnistud	ei too õnnistust	ei too õnnistust
Õp 22:9	barak	benedicetur	gesegnet	õnnistud	õnnistatakse	õnnistatakse
Õp 27:14	barak	benedicit	segnet	kidab	õnnistab	õnnistab
Õp 30:11	barak	benedicit	segnet	õnnista	õnnista	õnnista
Jes 19:25	barak	benedixit	segnen	õnnistab	õnnistab	õnnistab
Jes 19:25	barak	benedictus	Gesegnet	õnnistud olgo	õnnistatud olgu	õnnistatud olgu
Jes 51:2	barak	benedixi	segnete	õnnistasin	õnnistasin	õnnistasin
Jes 61:9	barak	benedixit	gesegnet	õnnistanud	õnnistatud	õnnistatud
Jes 65:16	barak	benedictus	segnen	õnnistada	õnnistab	õnnistab
Jes 65:16	barak	benedicetur	segnen	õnnistab	õnnistab	õnnistab
Jes 65:23	barak	benedictorum	Gesegneten	õnnistud	õnnistatud	õnnistatud

Lisa 1 Vana Testamendi koondtabel

Jes 66:3	barak	benedicat	lobet	heaks kidab	austaja	austaja
Jer 4:2	barak	benedicent	gesegnet	önnistawad	önnistavad	önnistavad
Jer 17:7	barak	benedictus	Gesegnet	önnistud	önnistatud on	önnistatud on
Jer 20:14	barak	benedicta	ungesegnet	önnistud	jäägu önnistuseta	jäägu önnistuseta
Jer 31:23	barak	benedicat	segne	önnistago	önnistagu	önnistagu
Hes 3:12	barak	benedicta	Gelobet sei	kidetud olgo		0 önnistatud olgu
Hag 2:19	barak	benedicam	Segen	önnistust	annan önnistuse	annan önnistuse
Sak 11:5	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
1 Mo 12:2	barak	benedictus	Segen	önnistud	önnistuseks	önnistuseks
1 Mo 27:12	barak	benedictione	Segen	önnistust	önnistuse	önnistuse
1 Mo 27:35	barak	benedictionem	Segen	önnistusse	önnistuse	önnistuse
1 Mo 27:36	barak	benedictionem	Segen	önnistusse	önnistuse	önnistuse
1 Mo 27:36	barak	benedictionem	Segen	önnistust	önnistust	önnistust
1 Mo 27:38	barak	benedictionem	Segen	önnistus	önnistus	önnistus
1 Mo 27:41	barak	benedictione	Segens	önnistusse	önnistuse	önnistuse
1 Mo 28:4	barak	benedictiones	Segen	önnistust	önnistust	önnistust
1 Mo 33:11	barak	benedictionem	Segen	önnistus	tervituskink	tervituskink
1 Mo 39:5	barak	benedixitque	Segen	önnistus	önnistus	önnistus
1 Mo 49:25	barak	benedictionibus	Segen	önnistamisega	önnistustega	önnistustega
1 Mo 49:25	barak	benedictionibus	Segen	önnistamisega	önnistustega	önnistustega
1 Mo 49:25	barak	benedictionibus	Segen	önnistussega	önnistustega	önnistustega
1 Mo 49:26	barak	benedictionibus	Segen	önnistamised	önnistused	önnistused
1 Mo 49:26	barak	benedictionibus	Segen	önnistamised	önnistused	önnistused
1 Mo 49:28	barak	benedictionibus	Segen	önnistamist	önnistusega	önnistusega
2 Mo 32:29	barak	benedictio	Segen	önnistust	önnistus	önnistus
3 Mo 25:21	barak	benedictionem	Segen	önnistust	önnistuse	önnistuse
5 Mo 11:26	barak	benedictionem	Segen	önnistust	önnistuse	önnistuse
5 Mo 11:27	barak	benedictionem	Segen	önnistust	önnistuse	önnistuse
5 Mo 11:29	barak	benedictionem	Segen	önnistamist	önnistust	önnistust
5 Mo 12:15	barak	benedictionem	Segen	önnistamise	önnistuse	önnistuse
5 Mo 16:17	barak	benedictionem	Segen	önnistamist	önnistusele	önnistusele
5 Mo 23:6	barak	benedictionem	Segen	önnistusseks	önnistuseks	önnistuseks
5 Mo 28:2	barak	benedictiones	Segen	önnistamised	önnistused	önnistused
5 Mo 28:8	barak	benedictionem	Segen	önnistamisele	önnistust	önnistust
5 Mo 30:1	barak	benedictio	Segen	önnistamine	önnistus	önnistus

Lisa 1 Vana Testamendi koondtabel

5 Mo 30:19	barak	benedictionem	Segen	õnnistamist	õnnistuse	õnnistuse
5 Mo 33:1	barak	benedictio	Segen	õnnistamine	õnnistus	õnnistus
5 Mo 33:23	barak	benedictione	Segens	õnnistamist	õnnistusega	õnnistusega
Jo 8:34	barak	benedictionis	Segen	õnnistamise	õnnistuse	õnnistuse
Jo 15:19	barak	benedictionem	Segen	and	kingitus	kingitus
Kht 1:15	barak	benedictionem	Segen	and	kingitus	kingitus
1 Sa 25:27	barak	benedictionem	Segen	and	and	and
1 Sa 30:26	barak	benedictionem	Segen	õnnistus	tervitusand	tervitusand
2 Sa 7:29	barak	benedictione	Segen	õnnistamisest	õnnistusega	õnnistusega
2 Ku 5:15	barak	benedictionem	Segen	and	tänuand	tänuand
2 Ku 18:31	barak		0 Nehmet an meine Gnade	anni	alistusleping	alistusleping
Neh 9:5	barak	benedicite	Segen	kitus	kiitus	kiitus
Neh 13:2	barak	benedictionem	Segen	õnnistamiseks	õnnistamiseks	õnnistamiseks
Iiob 29:13	barak	benedictio	Segen	õnnistamine	õnnistus	õnnistus
L 3:9	barak	benedictio	Segen	õnnistus	õnnistus	õnnistus
L 21:4	barak	benedictionibus	Segen	õnega	õnnistustega	õnnistustega
L 21:7	barak	benedictionem	Segen	õneks	õnnistuseks	õnnistuseks
L 24:5	barak	benedictionem	Segen	õnnistusse	õnnistuse	õnnistuse
L 37:26	barak	benedictione	gesegnet	õnnistud	õnnistuseks	õnnistuseks
L 84:7	barak	benedictione	Segen	õnnistusega	õnnistusega	õnnistusega
L 109:17	barak	benedictione	Segens	õnnistamisest	õnnistamine	õnnistamine
L 129:8	barak	benediximus	Segen	õnnistus	õnnistus	õnnistus
L 133:3	barak	benedicat	Segen	õne	õnnistuse	õnnistuse
Õp 10:6	barak	benedictio	Segen	õnnistus	õnnistused	õnnistused
Õp 10:7	barak	laudibus	Segen	õnnistamiseks	õnnistuseks	õnnistuseks
Õp 10:22	barak	benedictio	Segen	õnnistamine	õnnistus	õnnistus
Õp 11:11	barak	benedictione	Segen	õnnistamise	õnnistusest	õnnistusest
Õp 11:25	barak	benedicit	segnet	rohkeste annab	õnnistust	õnnistust
Õp 11:26	barak	benedictio	Segen	õnnistamine	õnnistus	õnnistus
Õp 24:25	barak	benedictio	Segen	õnnistus	õnnistus	õnnistus
Õp 28:20	barak	laudabitur	gesegnet	õnnistust	õnnistuse	õnnistuse
Jes 19:24	barak	benedictio	Segen	õnnistud	õnnistuseks	õnnistus
Jes 36:16	barak	benedictionem	Tut mir zu Danke	anni	alistusleping	alistusleping
Jes 44:3	barak	benedictionem	Segen	õnnistust	õnnistuse	õnnistuse
Jes 65:8	barak	benedictio	Segen	varrandust	õnnistus	õnnistus

Lisa 1 Vana Testamendi koondtabel

Hes 34:26	barak	benedictionem	segnen	õnneks	õnnistuse	õnnistuse
Hes 34:26	barak	benedictionis	gnädige	õnnistud	õnnistuse	õnnistuse
Hes 44:30	barak	benedictionem	Segen	önn	õnnistus	õnnistus
Joel 2:14	barak	benedictionem	Segen	õnnistust	õnnistuse	õnnistuse
Sak 8:13	barak	benedictio	Segen	õnnistud	õnnistuseks	õnnistuseks
Mal 2:2	barak	benedictionibus	Segen	õnnistussed	õnnistused	õnnistused
Mal 3:10	barak	benedictionem	Segen	õnnistust	õnnistust	õnnistust
1 Aj 12:3	barak	Baracha	Baracha	Beraka	Beraka	Beraka
2 Aj 20:26	barak	valle Benedictionis	Lobetal	kiitsid	kiituseorgu	kiituseorgu
2 Aj 20:26	barak	valle Benedictionis	Lobetal	kitusse org	kiituseoruks	kiituseoruks
Taaniel 2:19	barak	benedixit	lobte	kitis	kiitis	kiitis
Taaniel 2:20	barak	benedictum	Gelobet sei	olgo kidetud	olgu kiidetud	olgu kiidetud
Taaniel 3:28	barak	benedictus	Gelobet sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
Taaniel 4:31	barak	benedixi	lobte	õnnistasin	õnnistasin	õnnistasin
Taaniel 6:11	barak		0 fiel auf seine Kniee	heitis põlvili	heitis põlvili	heitis põlvili

Lisa 2. Uue Testamendi koondtabel

2a eulog(e)- tüve tõlkevasted eri tõlgetes lähtuvalt kreeka konkordantsist (BLB)

Kirjakoht	kreeka tüvi	Vulgata	Luther	1739.a Piibel	1968. Piibel	1997. Piibel
Apt 3:25	eneulogeo	benedicentur	gesegnet werden	sama õnnistud	õnnistatakse	õnnistatakse
Gal 3:8	eneulogeo	benedicentur	gesegnet werden	õnnistud	õnnistatakse	õnnistatakse
Lu 24:51	eulogeo	benediceret	segnete	õnnistas	õnnistades	õnnistades
Lu 6:28	eulogeo	benedicite	segnet	õnnistage	õnnistage	õnnistage
Ro 12:14	eulogeo	benedicite	segnet	õnnistage	õnnistage	õnnistage
Ro 12:14	eulogeo	benedicite	segnet	õnnistage	õnnistage	õnnistage
Apt 3:26	eulogeo	benedicentem	segnen	õnnistama	õnnistama	õnnistama
1 Kor 4:12	eulogeo	benedicimus	segnen	õnnistame	õnnistame	õnnistame
1 Kor 10:16	eulogeo	benedictionis	segnen	õnnistame	õnnistame	õnnistame
He 6:14	eulogeo	benedicens	segnen	õnnistada	õnnistan	õnnistan
Ef 1:3	eulogeo	benedixit	gesegnet hat	on õnnistanud	on õnnistanud	on õnnistanud
Matt 14:19	eulogeo	benedixit	dankte	õnnistas	õnnistas	õnnistas
Matt 26:26	eulogeo	benedixit	dankte	õnnistas	õnnistas	õnnistas
Mark 6:41	eulogeo	benedixit	dankte	õnnistas	õnnistas	õnnistas
Mark 8:7	eulogeo	benedicebat	dankte	õnnistas	õnnistas	õnnistades
Mark 10:16	eulogeo	benedicens	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
Mark 14:22	eulogeo	benedixit	dankte	õnnistas	õnnistas	õnnistas
Lu 2:34	eulogeo	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
Lu 9:16	eulogeo	benedixit	dankte	õnnistas	õnnistas	õnnistas
Lu 24:30	eulogeo	benedixit	dankte	õnnistas	õnnistas	õnnistas
Lu 24:50	eulogeo	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
He 7:1	eulogeo	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
He 7:6	eulogeo	benedixit	segnete	õnnistanud	õnnistas	õnnistas
He 11:20	eulogeo	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
He 11:21	eulogeo	benedixit	segnete	õnnistas	õnnistas	õnnistas
Gal 3:9	eulogeo	benedi	gesegnet werden	õnnistatakse	õnnistatakse	õnnistatakse
Matt 21:9	eulogeo	benedictus	gelobt sei	kidetud olgo	õnnistatud	õnnistatud
Matt 23:39	eulogeo	benedictus	gelobt sei	kidetud olgo	õnnistatud	õnnistatud
Matt 25:34	eulogeo	benedicti	Gesegneten	õnnistud	õnnistatud	õnnistatud
Mark 11:9	eulogeo	benedictus	gelobt sei	kidetud olgo	õnnistatud	õnnistatud

Lisa 2. Uue Testamendi koondtabel

2a eulog(e)- tüve tõlkevasted eri tõlgetes lähtuvalt kreeka konkordantsist (BLB)

Mark 11:10	eulogeo	benedictum	gelobt sei	kidetud olgo	õnnistatud	õnnistatud
Lu 1:42	eulogeo	benedicta	gebenedeit	õnnistud	õnnistatud	õnnistatud
Lu 1:42	eulogeo	benedictus	gebenedeit	õnnistud	õnnistatud	õnnistatud
Lu 13:35	eulogeo	benedictus	gelobt ist	kidetud olgo	õnnistatud	õnnistatud
Joh 12:13	eulogeo	benedictus	gelobt sei	kidetud olgo	õnnistatud	õnnistatud
He 7:7	eulogeo	benedicitur	gesegnet wird	õnnistakse	õnnistuse	õnnistuse
He 6:14	eulogeo	benedicam	segnen	õnnistada	õnnistusega	õnnistades
1 Pe 3:9	eulogeo	benedictionem	Segen	õnnistamist	õnnistust	õnnistuse
Matt 5:44	eulogeo	orate pro	bittet	õnnistage (palluge)	palvetage	palvetage
Lu 1:28 *	eulogeo		gebenedeit	õnnistud	0	0
Lu 1:64	eulogeo	benedicens	lobte	kitis	kiites	ülistades
Lu 2:28	eulogeo	benedixit	lobte	kitis	kiitis	ülistas
Lu 19:38	eulogeo	benedictus	gelobt sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	õnnistatud olgu
Lu 24:53	eulogeo	benedicentes	priesen	kiitsid ja tännasid	tänades	tänades
1 Kor 14:16	eulogeo	benedixeris	segnest	õnnistad	tänupalvet	õnnistad
Jak 3:9	eulogeo	benedicimus	loben	kidame	täname	õnnistame
Mark 14:61	eulogetos	benedicti	Hochgelobten	kidetud	kiidetava	kiidetava
Lu 1:68	eulogetos	benedictus	gelobet sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
Ro 1:25	eulogetos	benedictus	gelobt ist	on kidetud	ülistatud	olgu kiidetud
Ro 9:5	eulogetos	benedictus	gelobt	kidetud	kiidetud	olgu kiidetud
2 Kor 1:3	eulogetos	benedictus	gelobt sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
2 Kor 11:31	eulogetos	benedictus	sei gelobt	on kidetud	on kiidetud	olgu kiidetud
Ef 1:3	eulogetos	benedictus	gelobt sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
1 Pe 1:3	eulogetos	benedictus	gelobt sei	kidetud olgo	kiidetud olgu	kiidetud olgu
1 Pe 3:9	eulogia	benedicentes	segnet	õnnistage	õnnistage	õnnistage
Gal 3:14	eulogia	benedictio	Segen	õnnistus	õnnistus	õnnistus
1 Kor 10:16	eulogia	benedicimus	gesegnete	õnnistud	õnnistuse	õnnistuse
He 6:7	eulogia	benedictionem	Segen	õnnistust	õnnistuse	õnnistuse
Ro 15:29	eulogia	benedictionis	Segen	jätkoga	õnnistusega	õnnistusega
Ef 1:3	eulogia	benedictus	Segen	õnnistamisega	õnnistusega	õnnistusega
He 12:17	eulogia	benedictionem	Segen	õnnistamist	õnnistust	õnnistust

Lisa 2. Uue Testamendi koondtabel

2a eulog(e)- tüve tõlkevasted eri tõlgetes lähtuvalt kreeka konkordantsist (BLB)

Ro 16:18	eulogia	benedictiones	süsse Worte	libeda sõnne	libedate kõnedega	ilukõnedega
2 Kor 9:5	eulogia	benedictionem	Segen	rohke anni	tänuandi	tänuandi
2 Kor 9:5	eulogia	benedictio	Segen	rohke and	tänuna	tänu
2 Kor 9:6	eulogia	benedictionibus	sät im Segen	rohkeste külwab	rohkesti (külwab)	rohkesti (külwab)
2 Kor 9:6	eulogia	benedictionibus	ernten im Segen	rohkeste leikama	rohkesti (lõikab)	rohkesti (lõikab)
Jak 3:10	eulogia	benedictio	Loben	õnnistamine	tänu	õnnistamine
Ilm 5:12	eulogia	benedictionem	Lob	kitust	kiitust	õnnistust
Ilm 5:13	eulogia	benedictio	Lob	kitus	kiitus	õnnistus
Ilm 7:12	eulogia	benedictio	Lob	kitus	kiitus	õnnistus

* Selles kirjakoahas on tarvitatud tavalist kreeka tervitust. Mõnes käsikirjas järgneb teretusele: "Sa õnnistatu naiste seas." BLB toob antud kirjakoahas ära eulog(e)-tüve, eesti tõlgetes nimetatud lausejätku ei esine.

Lisa 2. Uue Testamendi andmebaas

2b makarios-vormide tõlkevasted eri tõlgetes lähtuvalt kreeka konkordantsist (BLB)

Kirjakoht	kreeka tüvi	Vulgata	Luther	1739.a Piibel	1968. Piibel	1997. Piibel
1 Tim 1:11	makarios	beati	selig	õnsa	õnsa	õnsa
Tiit 2:13	makarios	beatam	selig	õnnist	õnsa	õnsa
Matt 5:3	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Matt 5:4	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Matt 5:5	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Matt 5:6	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Matt 5:7	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Matt 5:8	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Matt 5:9	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Matt 5:10	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Matt 5:11	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Matt 13:16	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Lu 6:20	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Lu 6:21	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Lu 6:21	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Lu 6:22	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Lu 10:23	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Lu 11:28	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Lu 12:37	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Lu 12:38	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Lu 23:29	makarios	beatae	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Joh 13:17	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Joh 20:29	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Ro 4:7	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
1 Pe 3:14	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
1 Pe 4:14	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Ilm 14:13	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Ilm 19:9	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Ilm 22:14	makarios	beati	selig	õnsad	õnsad	õnsad
Apt 20:35	makarios	beatius	seliger	õnsam	õnsam	õnsam

Lisa 2. Uue Testamendi andmebaas

2b makarios-vormide tõlkevasted eri tõlgetes lähtuvalt kreeka konkordantsist (BLB)

1 Kor 7:40	makarios	beatior	seliger	önsam	õndsam	õndsam
Matt 11:6	makarios	beatus	selig ist	õnnis	õnnis	õnnis
Matt 16:17	makarios	beatus	selig bist	õnnis	õnnis	õnnis
Matt 24:46	makarios	beatus	selig ist	õnnis	õnnis	õnnis
Lu 1:45	makarios	beata	selig bist	õnnis	õnnis	õnnis
Lu 7:23	makarios	beatus	selig ist	õnnis	õnnis	õnnis
Lu 11:27	makarios	beatus	selig ist	õnnis	õnnis	õnnis
Lu 12:43	makarios	beatus	selig ist	õnnis	õnnis	õnnis
Lu 14:14	makarios	beatus	bist selig	õnnis	õnnis	õnnis
Lu 14:15	makarios	beatus	selig ist	õnnis	õnnis	õnnis
Ro 4:8	makarios	beatus	selig ist	õnnis	õnnis	õnnis
Ro 14:22	makarios	beatus	selig ist	õnnis	õnnis	õnnis
1 Tim 6:15	makarios	beatus	der Selige	õnnis	õnnis	õnnis
Jak 1:12	makarios	beatus	selig ist	õnnis	õnnis	õnnis
Jak 1:25	makarios	beatus	selig sein	õnnis	õnnis	õnnis
Ilm 1:3	makarios	beatus	selig ist	õnnis	õnnis	õnnis
Ilm 16:15	makarios	beatus	selig ist	õnnis	õnnis	õnnis
Ilm 20:6	makarios	beatus	selig ist	õnnis	õnnis	õnnis
Ilm 22:7	makarios	beatus	selig ist	õnnis	õnnis	õnnis
Apt 26:2	makarios	beatum	es ist sehr lieb	õnneks	õnneks	õnnelikuks
Ro 4:6	makarismos	beatitudinem	selig preist	ütleb õnsa ollewad	kiidab õndsaks	ütleb õnsa olevat
Ro 4:9	makarismos	beatitudo	Seligkeit	õnnistus	õndsakskiitmine	õndsusekuulutus
Gal 4:15	makarismos	beatitudo	selig	õnnistus	õndsuse kiitlus	õndsakskiitmine
Lu 1:48	makarizo	beatam	selig preisen	kiitwad õnsaks	kiidavad õndsaks	kiidavad õndsaks
Jak 5:11	makarizo	beatificamus	preisen selig	kidame õnsaks	kiidame õndsaks	kiidame õndsaks

Lisa 2. Uue Testamendi andmebaas

2c sozo, soter ja soteria esinemisjuhud, mis 1968. a Piiblis on tõlgitud õnnis-tuletistega

Kirjakoht	kreeka tüvi	Vulgata	Luther	1739.a Piibel	1968. Piibel	1997. Piibel
Matt 19:25	sozo	salvus	selig werden	õnsaks sada	õndsaks saada	pääseda
Mark 10:26	sozo	salvus	selig werden	õnsaks sada	õndsaks saada	pääseda
Mark 16:16	sozo	salvus	selig werden	õnsaks sama	saab õndsaks	päästetakse
Lu 8:12	sozo	salvi	selig werden	õnsaks sama	saaks õndsaks	pääseks
Lu 13:23	sozo	salvantur	selig werden	õnsaks sawad	saavad õndsaks	pääsevad
Lu 18:26	sozo	salvus	selig werden	õnsaks sada	õndsaks saada	saada päästetud
Joh 3:17	sozo	salvetur	selig werde	õnsaks sama	õndsaks saaks	päästetak
Joh 5:34	sozo	salvi	selig werdet	õnsaks saaksite	saaksite õndsaks	pääseda
Joh 10:9	sozo	salvabitur	selig werden	õnsaks sama	saab õndsaks	pääseb
Joh 12:47	sozo	salvificem	selig machen	õnsaks tehha	õndsaks tegema	päästma
Apt 11:14	sozo	salvus	selig wirst	õnsaks sama	saate õndsaks	päästetud
Apt 15:1	sozo	salvi	selig werden	õnsaks sada	õndsaks saada	pääseda
Apt 15:11	sozo	salvari	selig werden	õnsaks sada	saada õndsaks	päästetud
Apt 16:30	sozo	salvus	selig werde	õnsaks saan	õndsaks saaksin	pääseda
Apt 16:31	sozo	salvus	wirst selig	saad õnsaks	saad õndsaks	pääsed
Ro 10:9	sozo	salvus	wirst selig	õnsaks sama	saad õndsaks	päästetakse
1 Kor 15:2	sozo	salvamini	selig werdet	õnsaks sate	õndsaks saate	pääsete
Ef 2:5	sozo	salvati	selig worden	õnsaks sanud	õndsaks saanud	päästetud
Ef 2:8	sozo	salvati	selig worden	õnsaks sanud	õndsaks saanud	päästetud
1 Tim 2:4	sozo	salvos	geholfen werde	õnsaks sama	õndsaks saaksid	pääseksid
1 Tim 2:15	sozo	salvabitur	selig werden	saab õnsaks	saab õndsaks	pääseb
Jak 2:14	sozo	salvare	selig machen	õnsaks tehha	õndsaks teha	päästa
Jak 4:12	sozo	salvare	selig machen	õnsaks tehha	õndsaks teha	päästa
Lu 2:11	soter	salvator	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
Joh 4:42	soter	salvator	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
Ef 5:23	soter	salvator	Leib erlöst hat	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
1 Tim 1:1	soter	salvatoris	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
1 Tim 2:3	soter	salvatore	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
1 Tim 4:10	soter	salvator	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
2 Tim 1:10	soter	salvatoris	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja

Lisa 2. Uue Testamendi andmebaas

2c sozo, soter ja soteria esinemisjuhud, mis 1968. a Piiblis on tõlgitud õnnis-tuletistega

Tiit 1:3	soter	salvatoris	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
Tiit 2:10	soter	salutaris	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
Tiit 2:13	soter	salvatoris	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
Tiit 3:4	soter	salvatoris	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
Tiit 3:6	soter	salvatorem	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
2 Pe 1:1	soter	salvatoris	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
2 Pe 1:11	soter	salvatoris	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
2 Pe 2:20	soter	salvatoris	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
2 Pe 3:2	soter	salvatoris	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
2 Pe 3:18	soter	salvatoris	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegija	päästja
Apt 5:31	soter	salvatorem	der Heiland	Õnnisteggiaks	õnnistegijaks	päästjaks
1 Joh 4:14	soter	salvatorem	der Heiland	Õnnisteggiaks	õnnistegijaks	päästjaks
Juuda 1:25	soter	salvatori	der Heiland	Õnnisteggiiale	õnnistegijale	päästjale
Tiit 1:4	soter	salvatore	der Heiland	Õnnisteggialt	õnnistegijalt	päästjalt
Lu 1:47	soter	salvatore	der Heiland	Õnnisteggia	õnnistegijas	päästja
Filip 3:20	soter	salvatorem	der Heiland	Õnnisteggiat	õnnistegijat	päästjat
Ro 10:1	soteria	salutem	selig werden	õnsaks saaksid	õndsaks saaksid	pääseksid
Ro 1:16	soteria	salutem	selig macht	õnnistusseks	õndsakssaamiseks	päästeks
Tiit 2:11	soteria	salutaris	heilsame	õnnistust	õndsakstegev	päästvana
Joh 4:22	soteria	salus	das Heil	õnnistus	õndsus	pääste
Apt 16:17	soteria	salutis	Seligkeit	õnnistusse	õndsuse	päästmise
Ef 1:13	soteria	salutis	Seligkeit	õnnistussest	õndsuse	pääste
2 Tim 2:10	soteria	salutem	Seligkeit	õnnistust	õndsuse	pääste
He 1:14	soteria	salutis	Seligkeit	õnnistust	õndsuse	pääste
He 2:10	soteria	salutis	Seligkeit	õnnistusse	õndsuse	pääste
He 5:9	soteria	salutis	Seligkeit	õnnistusse	õndsuse	pääste
1 Pe 1:5	soteria	salutem	Seligkeit	õnnistusseks	õndsuse	päästeks
1 Pe 1:9	soteria	salutem	Seligkeit	õnnistust	õndsuse	pääste
Ro 10:10	soteria	salutem	wird selig	õnnistusseks	õndsuseks	päästeks
2 Tess 2:13	soteria	salutem	Seligkeit	õnnistusseks	õndsuseks	päästeks
2 Tim 3:15	soteria	salutem	Seligkeit	õnnistusseks	õndsuseks	päästeks

Lisa 2. Uue Testamendi andmebaas

2c sozo, soter ja soteria esinemisjuhud, mis 1968. a Piiblis on tõlgitud õnnis-tuletistega

He 9:28	soteria	salutem	Seligkeit	õnnistusseks	ootavad õndsuseks	päästma
2 Pe 3:15	soteria	salutem	Seligkeit	õnnistusseks	õndsuseks	päästeks
He 6:9	soteria	saluti	Seligkeit	õnnistussega	õndsusele	pääste
Juuda 1:3	soteria	salute	das Heil	õnnistussest	õndsusest	päästest
1 Pe 1:10	soteria	salute	Seligkeit	õnnistust	õndsust	päästet
Lu 19:9	soteria	salus	das Heil	õnnistus	õnnistus	pääste
Ilm 7:10	soteria	salus	das Heil	õnnistus	õnnistus	pääste
Ilm 12:10	soteria	salus	das Heil	õnnistus	õnnistus	pääste
Ilm 19:1	soteria	salus	das Heil	õnnistus	õnnistus	pääste